

RÓZSATEJ

kiünö teint-ápolószert 2 K fiatalos üdéséget kölcsönöz a bőrnek. balzsamszappan hozzá 60 f.

OSAN kiünö-fogápoló szájviz K 1.76, fogpor 88 f.

TANNINGENE

legjobb hajfestő szer 5 K Hetekig megmarad és nem engedi festékét. Széleskörű, barnára és feketeire

ANTON J. CERNY, Wien, Briefe XVIII., Carl Ludwigstr. 6. Niederzlg. I. Wallfischg. 5. Raktár: gyógyszerárakban, parfümeriákban stb.

Gallérok és fehérművek

legszébben tisztítottak a

„Kilós” Nagygőzmosóban

Weinberger Aladár

Budapest, Rottenbiller-utca 30.

Gyűjtőknek és vizsontisztítóknak nagy árengedmény.

Anyák, óvjátok gyermekelkéket a háterincselgömbüléstől!

Nincs többé elgörbült test!

Ha az én utól nem ért, a legismertebb orvosok által ajánlott Orthopéd-támasztó fűzőmet használja. Mesésem könyvny és higiénikus! Vastársa nélkül előlő az egész elgörbülést. Terden nőre hajtandó iskolás gyermekeknek nélkülözhetetlen mentő- és óvóeszköz! 30 éve fennálló testgyógyászati műintézetemben a legköltebb technikai kivitelben és mérsékelt árak mellett készülnek, továbbá: egyenestartók, járókészülékek, műlábak és műkezék, cs. és kir. szab. KELETI-féle sérvkökök, haskökök.

Uj! Gummi-görsérharisnyák varrat nélkül, valamint a betegápoláshoz szükséges eszközök. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve KELETI J. orvos-sebész műszerek és gummiárak-gyára Budapest, IV., Koronaherezeg-utca 17. szám.

Akar-e szép lenni?

Akkor ne használjon más, mint a legjobbnak általában elismert

Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot,

a melytől rózsas, üde, seelymes arczbőrt nyer, eltünteti a ráncokat, szemlőt, májfoltot, pattanásokat, stb.

Nyaralásnál nem nélkülözhetjük, mert a legkeményebb talajvizet is megpuhítja. Kiváló háziszer torok-, szemgyulladás, izadás és szájbűz ellen. A fogak fehérítése és épentartása tekintetében bámulatos hatással bír. Mint univerzális háziszer gyermekápolásnál és háztartásban a legjobb lelküismerettel ajánlható.

Egy doboz ára 30 és 75 fillér.

Rogátsy-féle borax-csém 1 K, borax-szappan 80 f. borax-pónder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér.

ROGÁTSY KÁLMÁN drogériája, Budapest, VII., ker., Rákóczi-út 10. szám.

Páratlan és csodás hatású arczsépitő és finomító a Földes-féle

Margit-creme

főri körökben használt készítmény. Zsíraltan, ártalmatlan, rügtön szépit. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás tögelyekben. Margit-szappan 70 f., Margit-pónder 1 K 20 f. három színben kapható. Tessék a záróvédjegyre ügyelni és csakis eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kiünö hatásáért felelősséget vállal : : : : a készítő FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon.

Tudja Ön? hogy a

Gyermekvédő Liga minden sorsjegye feltétlenül nyer?

Ha nem, úgy rendeljen ezen sorsjegyekből és győződjék meg ennek igazságáról.

400,000 sorsjegy, ugyanannyi nyeresmény.

A legkisebb nyeresmény művészi izléssel készült arany- vagy ezüsttárgy.

.: Főnyeresmény 20,000 korona. .:

Nem ajándékoz és nem kockázta és mégis előmozdítja a sorsjegyvásárlással a Liga céljait: mert az e révén begyűlt minden fillér egy-egy megmentett kis lélek váltásáért.

Ára darabonként 1 korona 50 fillér.

Főelárúsítás az Országos Gyermekvédő Liga központi irodájában Budapest, IV., Ferenciek-tere 4.

Technikum Mittweida

Igazgató: A. Holst, tanár. 19073 (Száz királyi). Magasabb technikai tanintézet elektro- és gépészmérnökök, technikusok és művészek kiképzésére. Gazdagon felszerelt elektro- és gépészeti laboratóriumok. Gyári tanulóműhelyek. 3610 hallgató a 36. iskolai évben. Program stb. díjtalanul a titkárság által.

Vérszegénység, étvágytalanság, idegesség

gyógyítására és gyenge gyermekek, valamint felnőttek fiatal leányok erősítésére

TOKAJI CHINA VASBOR

Valódi Tokaji borból készül, nagyon kellemes ízű. Étkezés előtt, étkezés közben, Kísérlet ára 3.20 K, nagy üveg 6 K a gyógyszerárakban. Postai rendelés naponta utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után. KORONA-gyógyszerár Budapest, Kalvin-ter.

BÓRSZÉKIPAR

Kendi Antal Bpest, IV. Károly-u. 2.

ANGOL BŐRBUTOR

készítése, festése és renoválása saját műhelyben.

Ebédlo-székek, iroda-fotelok valódi bőrrel.

Ülőbutor állványok kárpitozása. Székátalakítások.

Gyermekek elismert legkiválóbb tápszere a Phosphatine Faliéres.

Kapható minden gyógyszer á Egy nagy doboz ára 3 kor. 80 fillér.

Főraktár: ZOLTÁN BÉLA gyógyszerár Budapest, V., Szabadság-ter (N. Korona-u. sarok) Érdeklődőknek elismertetőfüzet díjtalanul

ANGOL-OSZTRÁK BANK.

Az Angol-Osztrák Bank részvényeseinek

rendes közgyűlése

1909. évi április 5-én este 6 1/2 órakor Bécsben, saját helyiségében (I., Strauchgasse 1.) tartatik meg.

A közgyűlés napirendje:

- 1. A főtanács évi jelentése. 2. A számvizsgáló-bizottság jelentése az 1908. évi zárószámáról és e feletti határozathozatal. 3. Határozathozatal az 1908. évi tiszta nyereség hovatartozásáról. 4. Főtanácsosi választások és a cooptált tagok helybenhagyása.

Az alapszabályok 30-ik §-a értelmében 25 részvény egy szavazatra jogosít.

A szavazatra jogosított részvényesek felkértek, hogy részvényüket, a még le nem járt szelvényekkel együtt 1. év márczius hó 29-ig bezárólag Bécsben az Angol-Osztrák bank számlájára, Londonban az Anglo-Austrian banknál és Budapest, Aussig, Bodenbach, Brünn, Prága, Teplitz, Trautenau és Triestben az Angol-Osztrák bank fióktelepeinél, továbbá Pilsenben Hoffmann & Kottlars bankbetéti társaságnál letétbe helyezésk.

Az alapszabályok 27-ik §-a értelmében meghatalmazás csak szavazatra jogosult részvényesre ruházható. Bécs, 1909 márczius 12-én.

A főtanács (Utánnomás nem díjazatik.)

VASÁRNAPI UJSÁG

13. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, MÁRCZIUS 28.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Egyes szám Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona. A Világkronika-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postai meg-határozott viteldíj is esatolandó.

RUSZKABÁNYA DÉL FELŐL.

MADERSPACH KÁROLYNÉ.

HANAU sötét emlékü szereplésének, a torporzókoló düh és durvalelki kegyetlenség és gyűlöletes tombolásának legfelháborítóbb momentumai közé tartozik az a minden kulturát hallatlan módon arzulessapó elbánás, melyben a generális hozzá méltó emberei Maderspach Károlynét részesítették.

A Maderspach-név többszörösen is rokonszenves szerepet játszik az 1848/49-iki események történetében. Egyik viselője, Maderspach Ferencz a lipcei csatában tanusított vitézségéért Mária Terézia-keresztet és nemességét nyert. 1848-ban mint nyugalmazott százados élt Erdélyben családja körében, a mikor reaktiváltak; az u. n. illiriai-bánati határőr-ezredhez hívták be szolgálattételre s Fehértemplomba helyezték ezred- és térparancsnokul. Itt a fölkelő ráczokkal szemben Maderspach hervadhatatlan érdemeket szerzett s 1848 augusztus 19-ikén, aránylag kis seregével s a németajkú polgárság segítségével fényesen visszaverte a Fehértemplomba betörni akaró ráczokat. A magyar kormány kinevezte

A RUSZKABÁNYAI MADERSPACH-HÁZ.

Hirdetmény.

Ezennel közhírré tétetik, hogy a Magyar Kir. Szabadalmazott Osztálysorsjáték (XXIII. sorsjáték) 6. osztályának húzása folyó év márczius hó 24-től április hó 21-ig tartatnak meg, még pedig a következő napokon:

márczius 24, 26, 27, 29, 30, 31, április 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 21-én.

A húzások mindig délelőtti 1/9 órakor kezdődnek és a magyar királyi ellenőrző hatóság és királyi közigyűző jelenlétében nyilvánosan történnek a M. Kir. Szab. Osztálysorsjáték húzási termében. A sorsjegyeknek a 6. osztályra való megújítása a játékterv szerint, minden igény különbeni elvesztésének terhe alatt 1909. évi márczius hó 17-ig eszközlendő.

Budapest, 1909. évi márczius hó 7-én. Magyar Királyi Szabadalmazott Osztálysorsjáték Igazgatósága. Lukács. Hasay.

vasipar-telep helyzete nagyon megnehezedett. Hol a szerb csapatok felett parancsnokló osztrák tisztek kényszerítették, hogy fegyvert, hadiszert szállítson számukra, hol a honvédség szorult rá a szolgálataira. Maderspachék szívük szerint a magyar ügyvel tartottak s a hol csak lehetett, igyekeztek neki szolgálatot tenni. A világios fegyverletétel után ők segítettek Kmetty tábornokot Oláhország felé menekülésében s a menekülő sereg foszlányai, a mint Ruszkabányán átvonultak, náluk pihenőre és segítségre találtak. Augusztus 20-án Bemnek is szállást adtak néhány órára s a lengyel hősrel való megismerkedés egy egész életre szóló büszke emléke volt Maderspachénak.

Csakhamar eljött rájuk nézve a boszúállás órája. Két nappal Bem távoztása után egy csapat osztrák chevauxlegers és vadász vonult be Ruszkabányára a verseczi származású Gröber százados vezetésével. Maderspachék gyűlölködő ellenségeik voltak a községben, a kik azonnal beárulták őket az osztrákoknak. A Maderspach-házat katonai őrség alá vették, elkoboztak tőlük minden fegyvert. Mint a következmények megmutatták, nem annyira Maderspach ellen törtek, mint inkább neje ellen. 1849 június havában ugyanis a Ruszkabányán állomásozó 24. honvédszázalaj tisztjei ünnepélyt rendeztek a helységen kívül a fasorban, s az ünnepen Maderspachék is részt vettek. Semmi különös dolog nem történt itt, de Maderspachné ellenségei úgy sügták be az osztrákoknak, hogy egy szalmából készült bábút, mely a császárt ábrázolta, a plebános segítségével egyházi szertartással eltemették a szabadságfa alatt, — azon az ünnepélyen ugyanis a honvédek egy fára kifűzték a nemzeti lobogót s egy targonca földet hordták alája; ez lett aztán a szabadságfa. Ennek a hazug vádnak alapján büntették meg aztán Maderspachné oly vérlázító módon. Hogy milyen volt ez a jelenet, mely az akkori osztrák hadseregnek örök szegénye marad, azt maga a megkínzott asszony mondja el drámai közvetlenséggel abban az emlékiratában, melyet most fia, Maderspach Livius bányatanácsos közöl anyjáról kiadott könyvében s melynek erre vonatkozó része így szól:

„Augusztus 23-án reggel Simon inasunk férjemet a nagyterembe hívta. Fogalmam sem volt, hogy ki van ott. A mint onnan visszament, megtörtén hanyatlott egy székre. Itt volt a százados s azt mondta, hogy én ártatlan vagyok, hanem neked el kell menni vele Karánsebesre.»

Borzongás futott végig rajtam arra gondolva, hogy engem egyedül, Károlyom nélkül huzcolnak el mint foglyot. «De kérek Károly, hát miért csak mindig én és miért egyedül?»

«A pap fog téged kísérni» mondá férjem. Anyyra le volt sujtva, hogy nem bír állani. Magamhoz tértem és bátorságot színlve megnyugtattam kisértem őt, mondva, hogy ha Wallmoden tábornokkal beszélhetnék, a ki akkor Karánsebesen volt, akkor biztos volnék, hogy ő pár nap múlva visszabocsátana Ruszkabányára; örömmel adtam kifejezést, hogy drága apa veletek maradhat gyermekeim és nem lesz kénytelen beteg testével börtönben tartózkodni. Így némiképen megnyugtattam férjemet, ő ékszerket dugdosott zsebembe, hogy azokért osztrák pénzt vehessek; kértem őt, hogy azt inkább utánam küldje, hogy mindig valaki körülöttem legyen, a ki hírt hozhat neki sorsomról.

Közben előállt a kocsi és egy káplár felszólított és reáparancsolt, hogy szálljak fel. Összeszedtem egész bátorságomat a végzetes szörnyű bucsúzás alkalmával, sirva állt körülöttem az egész cselédség, még egyszer megöleltem drága férjemet, megcsókoltam, — Istenem, utoljára!

A kocsiiban velem ült a pap. «Mondja csak, tisztelendő úr, hogy van az, hogy az összes ruszkabányaiak közül csak minket visznek törvényszék elé?» A plebános csak annyit felelt: «En miattam nem aggódom, de a mi önt illeti asszonyom, félek, hogy itt valami szándék lappang.» «Ne beszéljenek együtt!» rivallt ránk a káplár, a ki velünk ült a kocsiiban és mi elhallgattunk.

Elöl ment a lovasság, középen a mi kocsiunk, után jött a gyalogság. Így lassan haladt a

MADERSPACH KÁROLY. (Háttérben az általa Karánsebesen épített első magyarországi vaszerkesztő iroda.)

MADERSPACH KÁROLYNÉ FIATAL KORÁBAN.

MADERSPACH KÁROLYNÉ AZ 1870-ES ÉVEKBEK.

menet előre. Komor csendesség honolt a helységen, az ég borult volt és nekem úgy tetszett mintha az emberek mind szomorúak volnának.

Így jöttünk addig a pontig, a hol a júniusi szép ünnepély alkalmával a nemzeti színű zászlóval díszített szabadságfa állott. Ezt azonban már többször kivágták. A plebános figyelmesen vizsgálta mindent, a mi történik és most hirtelen hozzám fordúlva, mondá: «A katonaság négyesőget képez, itt valami történni fog.» Én közömbösen maradtam, elmerülve szomorú gondolataimban. «Kiszállani!» rivallt rám a káplár. Ez a szó megijesztett. Körültekintve láttam a közellevő magaslatokon számtalan embert, a kik térdepeleket és kezeiket imára kulcsolták, láttam a katonákat négy sorban, középen a kapitányt lóháton. A készülődések exekucióra mutattak, — a pap jelen te, én az egyedüli fogoly! Igen, itt fog-

nak agyonlőni! ez volt a gondolat, mely átcikázott agyamon. Megfogtam a miért kellett velem jönnie; ámbar kevés idő maradt engem a halálra előkészíteni, de én számítottam Isten irgalmára! Csak arra kérem, ne hagyja el hullámát, a míg férjem és gyermekeim át nem veszik, zsebemben pénz és ékszer van! A százados lóháton a domb mellett állott; a hogy a dombocskához közeledtünk, parancsolta: «Térdeljen ott le!» Én haboztam, — a halál küzdelmének perze; meghalni, oly hirtelen, hát miért, oh Istenem?

Aggodalmasan körülnéztem, mindenütt csak fegyver és a távolban imádkozó férfiak, asszonyok, gyermekek, a férfiak fenyegető mozdulatokat csinálnak. Szédülés fogott el, ránczigálni kezdtem kalapomat, egy gondolat: hátha rosszul találnak? — a pap hófehér arca! Oda-súgtam neki: «Milyen jó, hogy Károly nincsen itten, a halál nem okoz nekem félelmet.» Leoldódott a kalap és én elszántan letérdeltem. Hat katoná közeledett, én fejemet odatartottam, hogy kössék be a szememeit.

A hogy így várakozva térdepelek, hirtelen két katoná megfogott kezeimnél és négy másik nyirfagalyból kötött vesztőt forgatott a kezében. Mint a viperától megszurva ugrottam fel, látva ezeket a korbácsokat. «Mit akarnak önök velem?» kiáltottam a százados felé. «Nem fogja merni, hogy engem ily módon meggyalázzon!» De ez az ember csak a legalvalóbb szitkokkal felelt, — a katonák kezeim után kapkodtak, — iszonyodva, elrémülve hátráltam, kezeimet összekulcsolva fordultam a századoshoz: «Önök is van anyja. Tisztelje azt bennem. Édes anyja megátkozza őt, ha meghalja, mit művelt a fia. Halálos órájára emlékeztetve könyörgök önnek, ne sértse meg anyjára egy nő méltóságát és becsületét. Hisz bennem meggyaláz minden nőt, édes anyját, nővéreit!» Ezután a többi tisztekhez fordultam, hogy mint lovagias férfiak ne engedjék a gyalázatos exekució végrehajtását. Végre kétségbeesve a legénységhez fordultam könyörgéssel. A halált kérem a kapitánytól alázattal! Mind hiába!

Lefogtak, — meztelen testem — oh Isten! Nem hagyttál meghalni szegényemben!

Nem tudom, hogyan jutottam ismét a kocsiiba, eszmélet nélkül voltam. Lassan az a meggyőződés érelt elmémbe, hogy én élve nem léphetek többé férjem elé, meg kell halnom. Mérgem volt otthon, de hogy jussak hozzá? Ebből a mély tűnődésből felrázott a testem égő fájdalma. Az öntudat visszatért egy percze. Düh, kétségbeesés szállott meg. A szegény pap csilapítani, vigasztalni próbált, de hiszen ez lehetetlen vala, csak meghalni! Csak a halál lett volna vigasztalás.

Így jöttünk Nándorhegyre. Azt kívántam, hogy Hofmann Zachariás menjen rögtön Ruszkabányára férjemhez, de a százados szigorúan megtiltotta, hogy rokonaim közül valaki közeledjen a kocsimhoz, — így csak jelekkel igyekeztem Antonia hugomnak tudtára adni, hogy siessenek Ruszkabányára.

Tovább huzoltak Karánsebesre, bebörtönöztek és hat katoná szuronysegezve állt őrt az ajtómnál. Időről időre tisztek jöttek be és megbámultak, mint egy vadállatot, közben szidták Ruszkabányát, annak hazafias lakosságát, a magyar nemzetet. Az egyik tiszthez fordulva azt mondtam: «Uraim, legyenek irgalmasak egy nővel szemben és teljesítsék egy kérésemet. Szerezzenek audienciát Wallmoden tábornoknál.» A tisztek fűtyörésze, énekelve távoztak, emlegetve, hogy Bem este fogva behozott. Szerencsétlenségem annyira elkábított, hogy ez az álhir meg sem rendített. Órákig ültem és gondolkodtam, hogy miképen lehetne elősietetni haláloamat. A pap velem volt bezárva. Este 10 órakor azt a hírt hozták nekünk, hogy Wallmoden írásbeli engedelmet adott hazautazásomra. Én rögtön távozni akartam, de visszatartott a pap.

«Holnap utazhat nagysád, most feküdjön le és pihenjen.» És én aludtam. Az az öntudat, hogy szabad vagyok és hogy megtehetem azt, a mit a becsületért tennem kell, — elcsigázott, gyötrött elmémnek és testemnek megadta a nyugalmat.

Öt órakor ébren voltam és készülődtem a

távozásra. A mint az ablaknál álltam, láttam Hofmann Simon társulati tisztet arra menni. «Ez az apa által küldött hírmondó» — így gondoltam és nevével szólítottam hangosan. Ő megállt, feltekintett, megismert és gyorsan futott a lépcsőházba; én eléje sietek: «Levele van a férjemtől ugy-e?»

«Istenem, nagyságos asszonyom, ön még nem tudja?»

«Mit tudjak? mit csinál a férjem, beszéljen hát?»

«Megjévedve bámultam reám, — a pap visszavezet a szobába. «Ön még nem szenvedett eleget, szegény asszony, legyen erősebb, mint férje.»

«Istenem, hát Károly beteg, neje meggyalázása beteggé tette, mit csináljak, plebános úr?»

«Legyen lelkiismeretes anyá.»

«És férjem?»

«Meghalt.»

Ez a szó villámként lesújtott, eszméletlenül leestem a pap lábaihoz.»

Maderspach Károly neje meggyalázásának hírére bement a gyártelep olomolvasztójába, kivitt egy mozsarat a kiskalváriára vagy — a hogy hitták — Mozsárhegyre, a mozsart megtöltötte, ráfekette a fejét és elsütötte. Összeroncsolt testét hozták haza, a kik a nagy durranásra odasiettek. Nem bírta elviselni azt a szörnyű dolgot, a melyet nejevel műveltek.

Maderspachné, kinek egyik fia, János, mint főhadnagy a honvédek közt szolgált s Triesthez került, mint fogoly, mindent megtett, hogy a hallatlan inzulustól elgátolt kapjon. Haynaut is fölkereste fia érdekében, de csak durva szidalmakat kapott.

Ihr verdammten ungarischen Weiber — kiabált a tábornok — ih habet die Revolution gemacht.

Ernst őrnagy hadbíró pedig, a ki az aradi tizenhárom vértanu elleni vádiratot szerkesztette s a kit azért keresett fel, hogy sürgesse ügyének megvizsgálását, ilyeneket mondott neki:

«Úgy kell mindnyájuknak, a kik elítéltek. És hogyha ön a bábú bűnbán ártatlan is, azért ön mégis áruló a császáron, és úgy mint ön, olyanok mind a magyar asszonyok és mindnyájukért ön lett büntetve. Roszul nevelték gyermekeiket, a férfiakat az ellentállásra buzdították és lelkesítették és a mit csak tehettek az átkozott háborúért, azt megtették; azért az ön büntetése helyes volt, mondjon ezért köszönetet a magyar asszonyoknak.»

Testvérbátyja, Buchwald Rezső őrnagy, a ki a szabadságharc alatt Olaszországban szolgált, szintén folyamodott nővére érdekében. Válaszul nyugdíjazták. A megvesszőzést vezénylő tiszte, Gröbert — a kit jutalmul őrnaggyá léptettek elő — elérte a büntetés: 1860-ban Verseczen, a hol nyugdíjban élt, Maderspachné fia, János, nyilvános helyen alaposan elpáholta egy billiárd-dáköval.

Maderspachné Deák Ferenczet is fölkereste, hogy szerezzen neki valami elégtételt, de a nagy hazafi sem talált erre módot.

Az idő hozta meg az elégtételt. A vesszőzéstől, a melyek a nemes emlékü asszony testét érték, mártír-koszorút font az utókor emlékezetére. Legutóbb Ruszkabányán mozgalom indult meg emlékének megörökítésére, a mozgalom, melyet lelkes hölgyek kezdeményeztek, széles mederben halad s nemsokára állni fog az emlék, a méltatlanul sokat szenvedett asszony legszebb elégtétele. S. A.

TAVASZT VÁRTUNK.

Tavaszt vártunk, ideje volt azt várnunk, Biztatgatott nemzeti szín naptárunk: Márcziusra ígerte, hogy a lelet Elriasztja előlünk a kikelet.

Látni véltük már, hogy pezdül, hogy éled Öreg földünk kebelében az élet S nem vessződik többé a régi bajjal, Szébb napoknak hírnöke lesz a hajnal.

Terítünk is képeletben előre Zöld szőnyegét a kitisztult mezőre,

A FEKETE VÁROS.

REGÉNY. (Folytatás.)

Írta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

VII. FEJEZET.

(Meyecske palánták.)

AZ A HELY RUSZKABÁNYA MELLETT, A HOL MADERSPACHNÉT AZ OSZTRÁKOK MEGVESSZŐZTÉK.

Gondolánk a csörgedező patakra, Mely szorító jégbilincset lerakta.

De magával küzdve küzd a természet, Még ma rénk mosolyogva nem nézhet, Gyász ruháját levetni még nem bírta, Varju szállós felettünk, nem pacsirta.

Vidám reményt bús csalódás követett, Márczius csak a szemünkbe nevetett, Zord havat szór, nem tavaszi sugarat, Ijesztget, hogy a tél soká itt marad.

Nem tudtuk-e, vagy csak ma tudjuk épen, Hogy az idő nincs az ember kezében; Kérékét egy magasabb kéz forgatja S titkait az halandónak nem adja?

Vissza hát a kandallóhoz, vissza hát! Onnan nézzük a makacs tél ostromát Felejtsük el, hogy oly csalóda vártunk S hazudott a nemzeti szín naptárunk.

Lévay József.

PARÁZS A HAMU ALATT.

Vagyok a véghetetlen szürkeség, Vetélkedem bízva a színtelennel; Fakó közömbösségbe fúlva rég, A ki tüzegető lánggal nem ég: A málló testet öltött hamu-ember.

Kihűlt a hamu, szürke, vén, sivár; Lazán szétporlik, hideg, dohos, pálladt. Sohase fog többé lángolni már; A tűzanyagtól lángolást ki vár, Ha piros üszke már hamuvá sápadt?

Csak rejte mélyen a hamu alatt, Mint valami rég eltemetett átok, A kit megöriz fojtó kriptá-lak, Pislákol egy utolsó lángfalat, Egy parázs szikra, egy apró zsarátok.

De addig csak, míg egyszer jó a szél És szítja váltig, szítja egyre jobban: Halódó szikrák új életre kél És önnön vérben izzó fényinél Világfölgújító vészés lángra lobban.

S míg táplálják nagy életviharok, Segítségért dadognak síró hangok; A tűzörvény gomolygva kavargó És néhány gyáva reszkető marok Félreveri az öreg vészharangot.

Haraszthy Lajos.

Ez a Vendetta-szerű intézkedés nagyon emelhetette a városi polgárság önértékét és a tanács tekintélyét, de meglehetősen a zsebek ellen irányult, mert bénítólag hatott a kereskedelemre és az újabb lendületnek indult idegenforgalomra.

Első eset volt ez, hogy Löcse tanácsa nem vette tekintetbe a polgárok anyagi érdekeit, holott máskor mindent ezeknek rendelt alá. Talán azért jutott fel a város olyan nagy virágzásra, ugyanakkor, midőn az ország szegénységbe süllyedt.

Talán az ország zsirján hizott? — mondhatná a kötekedő irigység. Nem. A maga zsirján. Hanem ezt a zsirt a hatóság kezelte.

Vagyis úgy volt az, hogy a mi magyar élénknek olyan hatóságai voltak (már akkor is), melyek mindent elszedtek céljaikra, a mit eleink maguk el nem költöttek (innen származhat a közmondás: «Csak az a miénk, a mit megesszünk»), míg ellenben a szepességi szász városok hatóságai semmit sem szedtek el a polgároktól, sőt még nekik maguknak se engedték elpocsékolni azt, a mijök volt. Mindég jó és körültekintő törvényeik voltak és azokat mindig megtartották; — nekünk is voltak néha jó törvényeink, de azokat néha se tartottuk meg.

A löcsei statutumok megtartásához egyébiránt disznószív kellett és roppant fegyvelem, mert mélyen belenyúltak a magánéletbe. A szász polgár a Stadt Ordnung és Polizey Ordnung gyámkodása alá kerül már a születése előtt és ott marad a haláláig, annak a paragrafusai által rángatva ide-oda. A Stadt és Polizey Ordnung beavatkozik ügyszólván minden lépésébe, melyet e földi planetán tesz s kényszeríti jámbornak, takarékosnak és a végén gazdagnak lenni.

Már a viselőss asszonynál gondjába veszi a polgárt, s mindent megtesz, hogy első megjelenése a körülkerített városban a viszonyokhoz képest a lehető legkedvezőbb módon történjen. Mikor már eljött a kis szász, ugyanezek statutum szájba me a család vagyoni állapota szerint, hogy a keresztszülőknél kívül hány vendéget szabad meghívni a keresztlőre, továbbá hány és névszírán milyen ételeket szabad a vendégek elé tálalni, nehogy pocékolás történjen. Mivel a szepességi szászok is emberek (még pedig többnyire derék emberek), hát ő bennük is játszott a magyar zabszem, a törvények ügyes megkerülésére csiklandozó. Nem hívtak ugyan vendéget, csak annyit, a hányat a statutum megengedett, hanem hívtak húsz-harmincz keresztpapát és egy csapat keresztpapát. Hohó! lecsapott erre a magisztrátus, mint a héjja, vagyoni klasszisokra osztván a polgárságot, a meghívandó keresztszülők számát is megállapítván, két, legfeljebb három komát és komaasszonyt engedvén meghívni, vagyoni helyzet szerint.

Ez a klasszifikálás lett az ott is elharapózó rangkórásnak a szülője. Az egykomájú család, ha stréber volt, a kétkomájú családok közé szerette volna magát felküzdeni. A háromkomájú familiák már oligarchák. A három koma pontosabb jelzője volt a vagyoni állapotnak, mint most a telekkönyv. Még a bélaui Quendelt is a szerint taksálták Késmárkon

Kossuth Lajos Tivadar atyja sírjánál.

vagy Lőcsén, hogy: «hivhat az talán száz komát is.»

Nagy jel az efféle; hogyha a királyok nem rontanak is népeiket rendjelekké, címekkel, találnának azok maguknak bolondító maszlagot eleget.

A kereszteléstől a temetésig minden szabályozva volt; az iskolázás, az esketési árak, a lakodalmi ebédek arányai és költségei, — még a muzsikuskok napidíját is szenátor uraimék határozták meg.¹ Kártyát, kockát, fényes fogatok tartását eltiltották, unalmukban aztán dolgoztak az emberek és gyűlt a pénzük.

Mire is költött volna a szász polgár? Szeretöt nem volt szabad tartani, mert ha a hatóság megtudja, mind a kettőjüket számúzi a városból. De ha tartott volna is szeretöt (mondjuk, valami nagy titokban), az ugyan potom összegbe került volna. Az ékszerék közül a gyémántok, keleti gyöngyök, smaragdok és a szép piros rubinok ki voltak tiltva a városból. A megengedett drágakövek közt az ametiszt és a cseh granát volt a comes. Násfát nem ismernek a szász asszonyok. Legfeljebb holmi ezüst vagy arany kinyitható szívek fityegnek a nyakukban. Még a kelmékben való dúskálást se engedte meg a rendőrség.² A szegényebb osztály fehérségei a morvaposztót, a tsamlottot, a török bagasiát, perzsa mohárt használhatják. A leányoknál elég nagy fényűzés az is, hogy előkötőjükre, melylyel vasárnap a templomba mennek, selyemmel varrhatják ki ékes gót betűkben a nevüket: «Elisabeth Zabler», vagy: «Katherina Friebel» (a mi, valljuk be, nem rossz szokás a templom előtt szemlét tartó legények szempontjából). A eseléd sorban álló leányok négy-ötféle hitvány kelmére, a tarcolán, barchet, kanavász és stamelinre voltak kárhóztatva³ (de szerettek is elmenekülni szolgálatba a vidéki családokhoz). A több mint két segéddel dolgozó iparosok és kereskedők fehérségei már a finomabb angol, hollandi posztokban, tafotákban is páváskodhatnak, ha a hiúság nyavalvája vérükben vagon. A koronarása,

¹ Demkő: Felsőmagyarországi városok élete a XV. és XVI. században.

² Hain, 431—432. lap.

³ Az 1654-ben kiadott tanácsi rendelet második pontja három osztályba sorozza a lakosságot s tíz forinttól száz forintig terjedő bírsággal sújtja a rangjukon túl öltözködőket.

Gál Sándor beszédet mond Kossuth sírjánál.

GYÁSZÜNNEPÉLY KOSSUTH LAJOS HALÁLA NAPJÁN A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

kat, kik így tudtak parancsolni, s e polgárokat még inkább, kik így tanultak meg engedelmessékedni. Mert böles és egészében mélyen átgondolt volt e kormányzat. A lőcsei bíró egy-egy kis velencei doge a maga szenátorraival és negyedmestereivel, rideg végrehajtója egy hatalmas, izmos politikának, mely útját vágja a ragályos fényűzésnek, jól tudván, hogy a falusi nemesség életmódjának utánzása megölné városaik, melyeknek tekintélye és privilégiuma a benne élő polgárság vagyoni erején nyugszik.

Nagy vonalakban ez a váza annak a keretnek, melyben felvirágozának a XVI. század felvidéki szász városai, hol hemzsegnek a «pénzsák» polgárok, kik az aranyakat és tallérokat ládákban tartják pinczéjükben, vagy a kik messze földön kereskednek borokkal és állati bőrökkel, nagy tökéket forgatván, míg a nemes urak felváltva a törökkel a német ellen, vagy a császáriakkal a török ellen csatározottak.

A meggazdagodásnak e különös városi statutumokon kívül egyébiránt még sok más oka volt. A szorgalom, takarékoság, ipari ügyesség és kereskedelem hiszen nagy faktor, de ezeket csak azok a historikusok zengedezik a városi nagy vagyonok eredete gyanánt, a kik azt hiszik, hogy ők a multakba látnak, pedig csak egy közkeletű frázist tudnak . . .

Hiszen kétségkívül emelöleg hatott, hogy jó városi statutumok voltak (és hogy zsidók még nem voltak), a kereskedelmi élet pezsgése szintén megtette a magáét, de nagy vagyonokat semmikor sem lehetett gyűjteni rohamosabban a rendes foglalkozási ágak révén. Ezek csak az úgynevezett «Kleine Fische gute fische». A már meglevő értékek és szerzési módok túlekedést okoztak minden időben s a szőlőtöke sok furtje szétozolt sok kézben. Szerencsére azonban mindenkor támadtak új értékek és új szerzési módok. Ezeknek ügyes kieszelése és megrohanása volt az úgynevezett «szerencés kópé» feladata.

Régen, mikor még a szepességi szász városok szegények voltak, négy-öt falut jövedelmezett egy ügyesen lenyisszantott fej a csatában (ha a vezér látta), napjainkban pedig, mikor már megint szegények a szepességi városok, egyszerre gazdaggá tehet valakit egy viczinális, vagy egy kis kijárás a magas kormányznál (ha a magas kormány behunyja a szemét).

A rajzolt korszakban is egy különös új érték támadt, — nevezetesen a török foglyok. A vitézlő rendek a törökkel való folytonos esete-patékából olykor nagyobb csapat foglyot hoztak haza, kivált a Thököly föllépése előtt (mert azóta megirtultak a törökök, mint a vaddisznók az erdőben), majd minden előkelő portán lebzelt több-kevesebb rab, némileg hozzátartozott a pompához, mint a hogy nem nélkülözheti egy szépen bútorozott ház a szarvasagancsokat és medvebőröket.

Egy-máshoz hasonló trofeák voltak azok. A vitézlő úr eldicsekedett a vendégeinek egy darabig, mikép került kére Omár vagy Haszán, ép a mint eldicsekszik az agancsok megkerítésével. S ez annyival élvezetesebb, mert az élő bizonyosság is ott volt, a ki megerősíthette a nemes úr vitézségét. Ennyiben többet értek a rabok. Viszont az elejtett szarvas abban ért többet, hogy meg lehetett enni, míg ellenben a török maga evett sokat, de nem tudott semmi magyar munkára rászokni, csak vizet tudott húzni, gyereket ringatni és a kertben gyomlálni.

A LESZAKADT HÍD, BAL OLDALARÓL NÉZVE.

A JÉGZAJLÁS A LESZAKADT HÍDNÁL.

Hát nemsokára megúnta a magyar úr a foglyait, kivált ha nagyon felszaporodtak, s dohogni kezdett:

— Mi az ördögnek hizlaljam itt azt a sok ingyenélőt?

Egyet-kettőt, mint a kopószaporodásból, el tudott sütni ide-oda sógornak, komaasszonynak ajándékba, de a többivel csakugyan nem tudott mit csinálni. E közben a nagyasszony zive is megesett az örökké Mekka felé sóhajtozókön s váltig ösztökölte urát:

— Ugyan ereszszük haza őket. Majd meg-lássa kegyelmed, hogy megfizeti nekünk azt majd a keresztény Isten is.

Rendesen ilyen hangulatok fölülkerekedése idején toppantak be a kastélyba a bélaei Quendelek ügynökei, vagy Blom Mihály uram Lőcséről, a kik csinos összeget ígértek a rabokért, szépen pengő tallérokból, vagy arany-ezüst marhákban, ha a nemes úr szemérmesebb volt. Az urak, kivált eleinte, nagy röstelkedve mentek bele az üzletbe, de hát végre is jobb, ha Quendel uram vagy Blom uram fizet érték, mintsem hogy, a nagyasszony szerint, a keresztény Istenre bizassék. Utoljára egészen

A HÍD, MEGMARADT VÁROS FELÖLI RÉSZÉRŐL FÖLVÉVE.

A SZOLNOKI TISZA-HÍD PUSZTULÁSA. — Jeltz Gyula félfétele.

beleszoktak, és találván bizonyos disztigvált formát, tisztos úri jövedelemnek tekintették.*

Aljas dolog volt biz az, de csak az a része, a mit Blomékin csináltak. Oh, az övék — az teljesen comme il faut. Hiszen ők nem is szípolozzák ki a rabokat, csak megszabadulnak tőlük. Az, hogy pénzt fogadnak el érték, való dolog, de hát miért ne fogadnak el a pénzt, mikor amazok kínálják és mikor nincs nekik? Történik-e ezzel valami helytelenség, igazságtalanság a rabokkal? Oh, Istenem, hiszen nem történik más, csak Páltól átmennek Péterhez. Vagyis más szavakkal Quendel uram, Blom uram, vagy a késmárki Spitz testvérek csinálják el a hazaszállításkat. Ők nem osztályozzák, melyik mennyit ér, mennyit nem ér, mint valami emberkufarok, ők gavallérok, ők en block végeznek velök egy odalökött úri szóval.

Nos, és a nevezett kapzsi üzerek aztán csakugyan elcsinálják, a maguk módja szerint, — de ez már más, ez már csúf dolog. Egész országrészekből összehajtatják az így potom

* Bárány Albert által közölt okmány. Századok, 1872. évfolyam, 480. lap.

A LESZAKADT HÍD MEGMARADT RÉSZE.

pénzen megvett rabokat s raktáron tartják őket. A Quendel-család felváltva lakik Béli és Lőcsén, a szerint, a mint a lengyelországi helyzet kedvez jobban az üzletnek vagy a magyarországi, mert Quendel uram egyszerűen borkereskedéssel foglalkozik, mint a hogy Blom Mihály uram óriás dísznókereskedést űz, mellékeresetképpen pedig mind a ketten uzorások.

A rabokkal el van foglalva egy-egy egész iroda, melynek számtalan hivatalnokai és ügynökei vannak. Nincs az a vizikátor, a ki jobban kihúzná a vért, mint ezek a derék emberek. Az iroda osztályozza a rabokat. Lajstromot csinál élettörténetükről, kikérdezi magánviszonyaikat, illetőségi helyüket, szüleik vagy hozzátartozóik vagyoni állapotát, ezeket a becses adatokat azután elküldi Stambulba a közös irodának (melyet a három cég együtt tart fenn) s míg a stambuli iroda utána jár, hogy a beküldött adatok mennyiben hitelesek, vagy mennyiben változtak azóta, addig a rabokat ideiglenes bérletbe adja a városi polgároknak, kőműves vagy egyéb munkákhoz, hogy addig is keressenek. Roppant szépen van ez elren-

A ZAGYVA HÍDJA AZ ÁR ÁLTAL HOZZÁSODORT SZÁLFÁKKAL.

A SZOLNOKI TISZA-HÍD PUSZTULÁSA. — Jaltó Gyula félvétele.

deve, minden beleillik a rovatkáiba, Stambulból megérkeznek végre a végleges adatok, becses észrevételekkel, melyeknek alapján szortiroztatnak a rabok és megszatik kinek-kinek erejéhez a váltásdíj. Megérkezvén a pénz, megindulnak a rabszállítmányokkal a cég ügynökei, ugyanezek viszik egyúttal a Quendel uram borait Kelet felé; visszajövet pedig nagy sertésfalkákat hajtanak Szerbiából Blom úrnak. Olyan egyszerű ez, mint egy asszonyi varkocsot kioldani, pedig millió hajszálból áll.

A nagyobb vagyonok története tele van ilyen trükkökkel. A rézgarasok a munka és a verejték termékei, az aranyak az elmésség és a leleményé.

Mivel a pénz mind a városokba szaladt, a nemes urak semmit sem nélkülöztek úgy az ő kastélyaikban, mint a pénzt. Hihetetlen, mily kevés pénzüik volt. Pénzt csak a gyapjából kaphattak, vagy az eladott szarvasmarhákból, de a marhákat és juhokat rendszeresen elakvirálták a szerte csatangoló különböző csapatok, — természetesen nyugta mellett. (Hogy t. i. nyugodtak lehetnek, miszerint nem kapnak értük pénzt.) Fájuk elég volt, de még akkor nem virágoztak a faületek, földjük is elég volt, de

A VÁROS FELŐLI HÍDFŐ.

nem voltak még földhitelezések. Ki a földbirtoka révén akart pénzhez jutni, annak már harangoztak. Guzman úr régebben tizennyolc márkán vette meg örök áron Stoyanfalvát a Szepességen; ugyanezt a községet száz évvel utóbb, népei a pestisben kihálván, a tulajdonosa, egy nemes kisasszony, egy pár sárga eszímáért adta el.* Még hátra lenne a zálog. No, az meg épen nevetéses, mily csekély áron rekedt meg egy-egy nagyobb birtok a hitelezőnél.

Szóval a nemes úrra pénz nem mosolyog sehonnán. (Azért voltak kénytelenek harangokból veretni Bebekék, Balassák.) A császárnak sincs. Az aerariumnak sincs. (Azért lesz kénytelen egy napon odaadni egész Békés vármegyét Harrukern péknek, hogy egy pár ezer forintnyi tartozását kiegyenlítse.) (Folyt. köv.)

BÖSZÖRMÉNYI LÁSZLÓ EMLÉKEZETE.

1824—1869.

A mai fiatalabb nemzedék már alig tud róla valamit, de az öregebbek emlékezetében a kiegyezés körül folyt leghévesebb harcok em-

* Weber: Elpusztult helységek a Szepességen. Századok, 1897.

lékezetét idézi föl Bösörményi László neve. Életében függetlenségi eszmének legnépszerűbb, legharciasabb hívei közül való volt, halála pedig az egész országot izgatottságban tartó eseményé lett azoknak a körülményeknek révén, melyek közt végbement. Ennek az eseménynek telik be most negyven éve s a közelmúlt magyar politika történetének egyik nevezetes fejezetét elevenítjük föl, mikor most Bösörményi Lászlóról megemlékezünk.

Bösörményi annak a nemzedéknek tagja volt, mely a szabadságharc csatatüzeiben és az abszolutizmus nyomása alatt érlelődött politikussá. Mint fiatal nagyállói ügyvéd állott be a szabadságharc katonái közé s hamar századosi rangot nyert. Résztvett Budavár ostromában, később Klapka mellé került a komáromi helyőrségbe, itt egy pár kisebb csatározásban maga is vezetett csapatokat s Komárom bukása után kapitulált. Ismét haza került Nagyállóra ügyvédnek; s az ötvenes évek nyomott hangulatában is nagy tekintélyre tett szert a maga szűkebb körében, úgy hogy az 1861-iki mozgalmas időkben már a szaboles megyei ellenzék vezére lett. Heves és zajos harcok közt választották meg vármegyei főjegyzőnek s az akkor összehívott országgyűlésre képviselőnek. Az országgyűlésen a szélső ellenzékhez csatlakozott s annak hamarosan egyik vezérére lett. Nem volt természetűl szónoklatra termett ember, halk hangja, nyugodt modora épen nem mutatta agitátornak, de a szószékéről tudott hangulatot csinálni, izgalmat kelteni. Szilárd meggyőződés, éles dialektika és bizonyos nemes páthosz voltak eszközei. 1865-ben a nagyállói kerület választotta meg képviselőjének s Deák politikájának leghevesebb ostromlói közé sorakozott. Úgy tekintettek rá akkor, mint a közvélemény egyik vezérére, népszerűsége tetőpontjára jutott, népdalokba foglalták nevét, jelentékeny politikai tényezővé lett, a kihez sok remény fűződött és a ki veszedelmes lehetett minden kormányra.

Hogy tevékenységének még szélesebb kört teremtsen, 1867-ben megalapította napilapját, a «Magyar Ujság»-ot, melyben mint kiváló hírlapíró mutatkozott be. Ő teremtette meg a szélső baloldali első napilapját, vezérezteket irt bele s központjává tette a szélső baloldali agitációknak.

Ez a hírlapírói működése hozta aztán veszedelmbe. Lapjában közölte Kossuth Lajosnak a váci pártelnökhöz irt levelét, a melyben az igazságügyminiszter büntetendő esekelményt látott s azért miután Kossuthot magát nem lehetett büntetni, pörfogták a szerkesztőt, Bösörményit. Ez a politikai sajtópör nagyon sok izgató anyagot vetett az akkori ügyis izgatott politikai életbe, a legnevezetesebb politikai események egyikévé lett s erősen el-

mérgesítette az akkori pártviszonyokat. Bösörményi népszerűségén, politikai pártállásán kívül még az is fokozta az izgalmat, hogy beteges, tüdőbajos ember volt s a börtönbüntetést a közvélemény egynék tartotta a halálos ítélettel. A bíróság egy évi fogházra ítélte el, néhány napig a soroksári-uton levő kaszárnyában tartották fogva, aztán a büntető törvényszék Lipót-utcai fogházába vitték. Nagy beteg volt, karosszékben ülve tudott csak lélekzenéi s a betegségéről kiszivárgó hírek állandóan ébren tartották a közvélemény ingerültségét. A mit barátai előre láttak, bekövetkezett: Bösörményi 1869 márczius 24-én meghalt a börtönben. Rokonain kívül Irányi Dániel volt jelen halálánál. Utolsó öröme volt, mikor halála előtt két nappal jelentették neki, hogy a nagyállói kerület újra egyhangúan megválasztotta képviselőjének.

Legalább nem halok meg bitang módjára, — mondotta a már halálra vált ember.

Halála annál nagyobb izgalmat keltett, mert épen akkor folyt az országos képviselő-választások s a szélsőbal természetesen sietett ezt a véletlen eseményt kihasználni a kormány ellen. Metésére óriási néptömeg gyűlt össze, úgy, hogy tüntetésektől tartottak. A kormány heves támadások tárgya volt ez alkalomból az újonnan alakult országgyűlésen, — ez az ügy adta meg az ellenzék küzdelem kiinduló pontját. A szenevedélek tetőpontjukra jutottak, a mikor az egyik ülésen Irányi Dániel a vita hevében szemébe vágta Horváth Boldizsár igazságügyminiszternek a «gyilkos» szót. Horváth Boldizsár sápadtan, remegve állott fel és elkeseredetten kijelentette, hogy addig nem foglajja el újra miniszteri székét, a míg ezért a sérelemért elégtételt nem kap. Irányi Dániel a ház határozata folytán kénytelen volt a sértesért megkövetni Horváthot, de az izgalom és elkeseredés még tovább rezgett a lelkekben s Bösörményi László halálának körülményeit ismerni kell, hogy a hetvenes évek eleje politikai vitáinak éles és szenvedelemmel teljes hangját megérthessük.

A SZÁSZSEBESI HONVÉDEMLÉK.

Szászsebesen márczius 15-ikének megünneplése kapcsán felavatták a szabadságharcban Szászsebesen elesett honvédek csinos új sír-emlékét. Lelkes, meleg ünnepe volt ez az ottani magyarságnak, a beszédek, szavalatok, hazafias énekek, melyek ott elhangzottak, mind a szabadság hősei iránti kegyeletet jelképezték s ünnep után koszorúkkal borította el a sír-emléket az ottani magyar társadalom. Az emlék magas talapzaton életnagyságú alvó orosz-lánt ábrázol; magányújtásból állították, a melyhez a kereskedelmi minisztérium is hozzájárult.

VÁRHÁGÓ URAM ÉS A HALÁL.

Elbeszélés.

Irtá Szívós Béla.

Nem hiába mondja a régi nóta, hogy:

«Mindenkinek megvan az maga baja.»

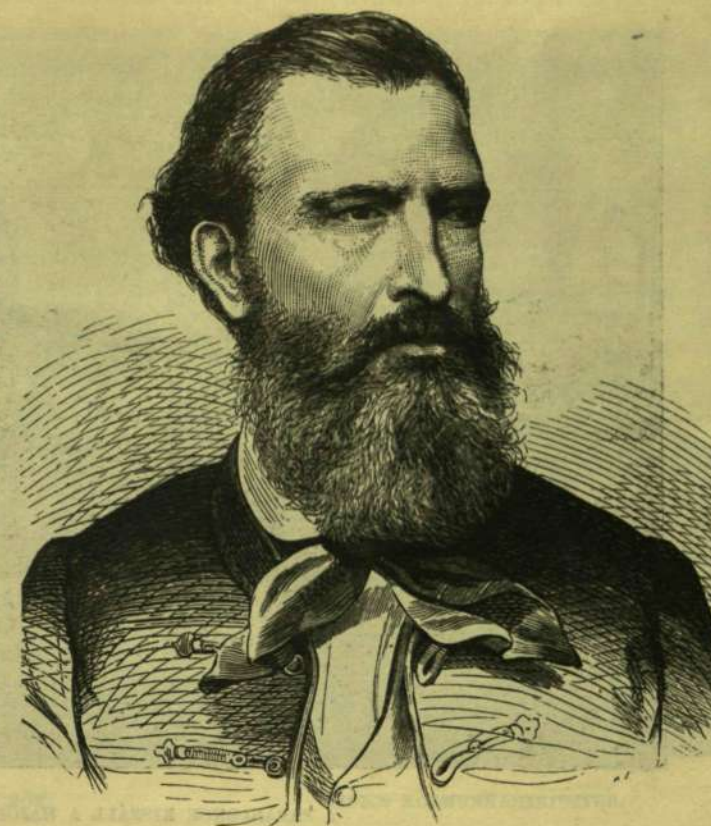
Hát Várhágó János uramnak is meg volt a magáé, még pedig nem kicsi.

Hiszen igaz, hogy másképp is bakafántos, érsekes természet szorult belé, mindig sok baja volt az ország állapotával, a falu és eklézsia dolgaival, adóval, időjárással, másefféle, — de mindez hagyján, csak az a halál ne volna a világon!

A halál bosszantotta ő kigyelmét mód nélkül; avval nem tudott sehogysem kibékülni.

Hiszen ha már halmi kell, hadd haljon, a kinek kedve tartja, de a kinek semmi porci-kája se kívánja, minek annak meghalni?

Sokat évődött ezen Várhágó uram, kivált

BÖSZÖRMÉNYI LÁSZLÓ.

mióta a földjét árendába adta és dolog nélkül élte a világot.

Pedig hát, hogy a dolgot jobban megértjük, tulajdonképp nem is annyira maga a halál ellen lett volna kifogása, — nehogy még azt találják gondolni, hogy nemes Sarudi Várhágó János megijed valamitől, — hanem inkább az bántotta, hogy ha az ember föld alá kerül, micsoda rettenetes unalmas lehet a sora!

Ebbeli nézetét kifejtette Maklári koma előtt is, a mint egyszer egy öreg szomszéd temetéséről ballagtak haza felé:

— Hiszen komám, — mondá — sehogyszem szeretem ugyan a halál mivoltát, hanem ha egyszer így van, hát üsse a kő. De a már mégis csak másképp lehetne: az a föld alatt lévő nagy magánosság; azt nem tudom, hallja kend, hogy birom megszokni!

Maklári koma azt mondta erre:

— Mindent megszokik az ember, komám uram, ha muszáj.

Várhágó uram szemmeláthatólag gondolkozóba esett ezen a mondáson:

— Üm, üm, megszokik? Hüüm. Az bizony okkal-móddal aligba meg nem lehet...

Többet aztán nem szólott hazáig, hanem látszott, hogy nagyon tőri a fejét valamin.

Másnap egyenest kiment a téglágetőbe s alapos vizsgálat alá vette a felhalmozott téglakészletet.

A mester váltig kérdezgette, hogy mi tesz, — Várhágó uram rá sem hallgatott, csak próbálgatta, hogy melyik csapat peng jobban, a mint a botja végével megütögeti.

Végre esomónál megállapodott:

— Hogy ennek ezre majiszter úr?

— Kigyelmednek nem sokra tartom: csak 22 forint.

— Nagyon sok lesz az, majiszter úr. Ereszse lejjebb, mert kell vagy öt-hatezer darab.

A majiszter megrázta a fejét:

— Szabott ára van ennek, nemzetes uram, aztán hát nem is drága ez, mert nem faltégla, hanem valóságos kuttégla. Nem veszi ez be a vizet, a földben sem mállik szét, akár pinczének, akár fundamentomnak nincs ennél jobb a világon.

— Ne is legyen — mondá a nemzetes úr. Épen ilyen kell nekem.

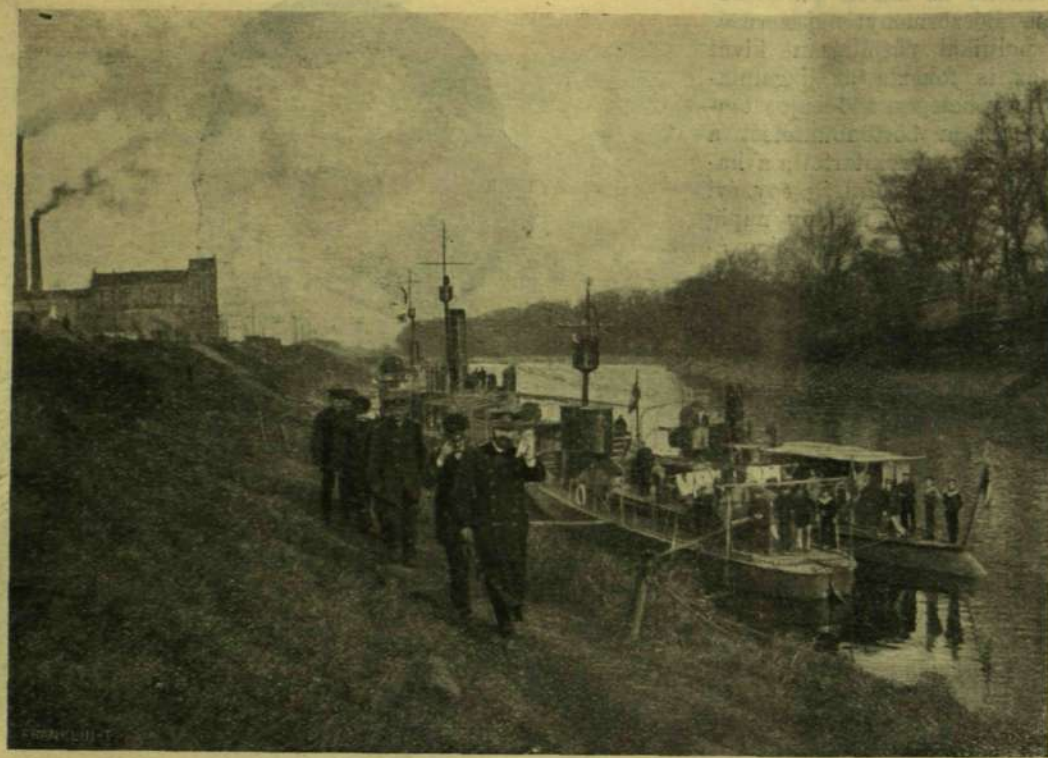
Nos, addig alkudoztak, hogy végre a majiszter engedett elveiből s 21 forinton átbecsátotta a téglát.

Innen egyenest Sánta Jankóhoz ment Várhágó uram. Ez a Sánta Jankó kitűnő mester híreben állott, csakhogy nagyon részeges volt s ezért is szorult haza a falujába.

Most is ital volt Jankóban, de azért lehetett vele beszélni. Várhágó uram vallatára fogta:

— Hallod-e János, mit tudsz te csinálni? Számláld elő.

— Én, nemzetes uram, mindent, ha kőmi-

A PARANCSNOK KISZÁLL A HAJÓBÓL.

ves munkának hívják! Akár kastélyt is építek, ha parancsolják. Hej, nem fog még ki Sánta Jankón egy budapesti híres pallér sem.

— Hát pinczét tudsz-e csinálni?
— Hogyne tudnék. Akár száz hordóra való.
— Ha pinczét tudsz, akkor kriptájt is tudsz.
— Kriptájt? Már hogy kriptájt? Hát ha kell, építek én azt is olyat, hogy a gróf is elfekhet benne.

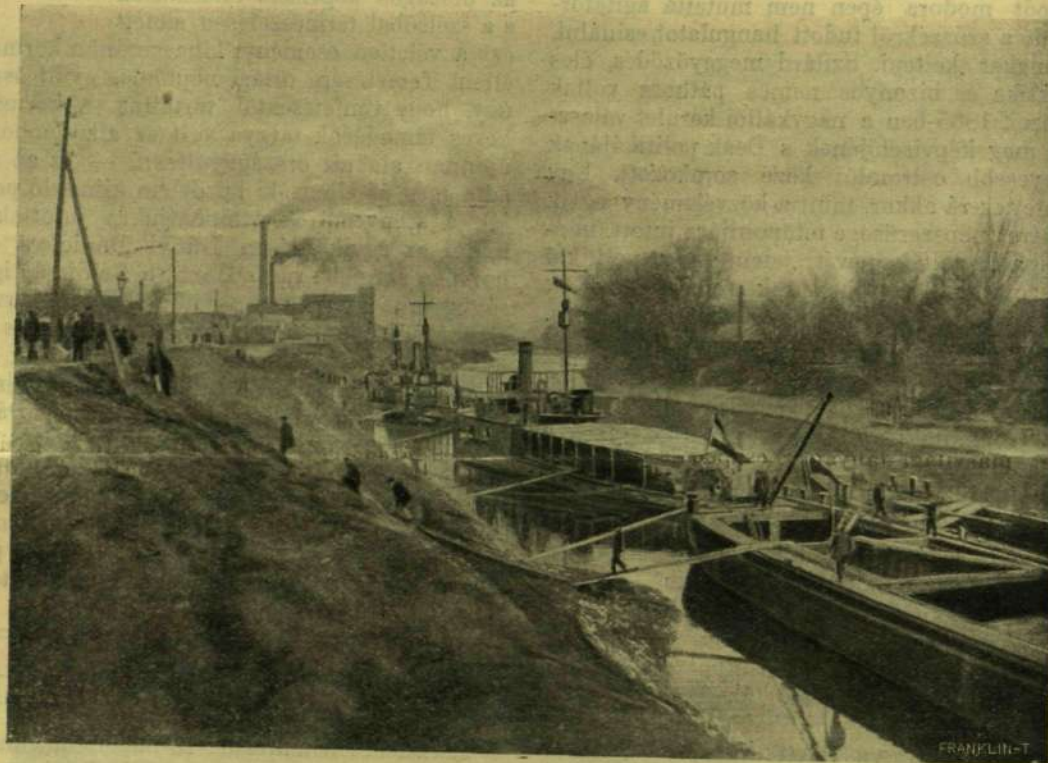
— No, épen olyan kell nekem.
— Kigyelmednek? — kérde csodálkozva a kőműves, mert hát még olyat sohasem hallott, hogy gazdaember kriptába kívánczolnék, meg szokták azok érni a padmalys serral is.

Várhágó uram a bal szája szélébe igazította a pipát s kevélyen így felelt:

— Nekem is csak olyan jussom van kriptájban fekvődni, mint a grófnak. Semmi közöd hozzá. Mennyiért csinálod?

Hamarosan megegyeztek. Csak 15 forintot alkudott le Várhágó uram, azt ellenben a maga jó szántából megígérte, hogy míg a dolog tart, mindennap ad egy verdung pálinkát, meg egy iteze bort.

— Csak aztán jó munkát csinálj, mert más-különben baj lesz. Most megyek a kurátorhoz, hogy mutassa ki a temetőben a helyet, reggel pedig állj dologba. Ott leszek magam is.

A LEGÉNYSÉG PARTRA SZÁLL.

Azután a temetőszósznek egy kulacs bort adott:

— Kaszáljon kend egy kis füvet, szárítsa meg, aztán hordja be a padkára.

De hát mire való volt mindez? Minek építetett Várhágó uram kriptát s minek szerelte azt fel ilyen gondosan?

Nem egyébért, minthogy méltányolván a Maklári koma multkori mondásának böles voltát, az a gondolat érelődött meg benne, hogy ő bizony *hozzászoktatja magát* ahoz a halálhoz!

S a mint a kriptá készen lett s a száraz fű is benn volt a padkán, késedelem nélkül hozzáállott a megszokás munkájához.

Kiballagott naponta a temetőbe, végig heveredett a padkán, rágyújtott és kényelmesen elnyújtózva, esendesen pipázgatott a halottak birodalmában. Közben-közben jókat húzott a kulacsból, a mit oda állított a vakablakba. Lám, mégis csak jó volt azt csináltatni!

Nem sokára arra a meggyőződésre jutott, hogy nem olyan kellemetlen az a halotti állapot, mint az ember gondolná.

Söt utóbb már épenséggel kellemetesnek találta.

Mikor a nyári forrás bekövetkezett, sehol a világon olyan jó hűvös helyet keresve sem lehetett volna lelteni, mint a kriptában. Ha mások a rettenetes hősegről panaszkodtak, Várhágó uram csak nevette őket. Mihelyt a harmat felszállott, nyakába kavarította a szere-

Csakugyan ott is volt már hajnalban. És ott volt azután is mindennap, míg a dolog folyt. Egy téglát be nem tehetett úgy Sánta Jankó, hogy a nemzetes úr szemügre ne vette volna.

Olykor-olykor szóváltásra is került köztük a sor:

— Keskeny lesz így ez a padka, János; szélesebbre csináld, hogy jó fekvés essék rajta. Jankó állította, hogy így szokták, untig elég akkora szélesség.

— Csak ne okoskodj. Én bizony nem nyavalygok olyan szűk helyen. Van téglá elég, nem a te pénzed bánja. Csináld, a hogy parancsolom!

Majd meg azt kívánta, hogy vakablak is legyen a falban, a hova holmi apróságot el lehessen helyezni.

A kőműves váltig magyarázta, hogy az sem szokás és hogy ugy sincs a halottnak vakablakra szüksége. A nemzetes úr nem tágitott:

— Ne járjon a szád, ugy csináld, a hogy mondom!

Végre készen lett a kriptá. Kívül-belől meg-egyszer jól megmustrálta Várhágó uram és nagyosodára, semmi kivetni valót nem talált benne, de azért, nehogy Sánta Jankó eltalálja magát bizni, csak ennyit mondott:

— Megteszi.

ZSIVKOVICS HADÜGYMINISZTER.

NOVAKOVICS MINISZTERELNÖK.

PASICS KÖZMUNKAMINISZTER.

SZERB MINISZTEREK.

dást, meg a kulacsot és derült ábrázattal sétált kifelé a temetőbe.

És haza se ment estig, hanem kényelmesen ott hűsölt a vaczkon, onnan hallgatta, hogy fűtül a sargarigó az akáczán. Ha megéhezett, kibontotta a szeredást, előszedte belőle az enniválót, jóízűen megfalatozott, nagyot ivott rá és megint neki heveredett. Egy darabig gyönyörködve nézte: milyen szépen perseg pipájában a salétromos szűzdohány, mignem kifordult szájából a készség és ő kigyelme elszenderedett.

Soha életében ilyen édesded déli álomban nem volt része, mint itt ezen a csendes, hűvös, másvilági tanyán. S csapott is néha olyan horkolást, hogy ha holmi ürge, gyik arra a tájra vetődött, eszeveszetteen kotródott odább.

Apránként érkezett az ősz; olykor-olykor csipős szelek kezdtek fűtörészni s halom-számra ontották le az akáczokról a déresipte, hervadt leveleket. A sargarigók elköltöztek, helyettük a varjuk kerültek elő s estenden nagy lármát csaptak a kopaszodó gallyakon. A kriptá kelletnél hűvösebb lett s meg-meg fázott a nemzetes uram körme.

De hát ezen is segített. Kiszállított egy szekér gallyat, tüzet rakott s úgy pipázgatott mellette. Ha pedig megéhezett, olyan szalonna-sütéseket rendezett a jó parázs mellett, hogy csupa gyönyörűség volt.

Azután jól beletakarózva a meleg subába, úgy heverészgetett a padkán. Sokszor már csak az éjjeli szállásra gyülekező varjuk káro-gásáról vette észre, hogy itt az este s a kellemesen töltött nap után ideje volna hazafelé indulni.

Szóval, elérte Várhágó uram kitűzött cél-ját; tökéletesen megszokta a halált.

Mikor egyszer megint temetésről ballagott haza Maklári komával, ez, — miközben az elhunyt érdemeit magasztalta, — így végezte szavait:

— No, de hát hibája, bizony neki is csak el kellett költözni ez árnyékvilágból... Emberi sor, majd elkövetkezik egyszer ma-gunkra is...

Várhágó uram így felelt:
— Hát aztán? Hadd következék! Cseppel sem alábbvaló a halott sora, mint az élőé. Én mondom!

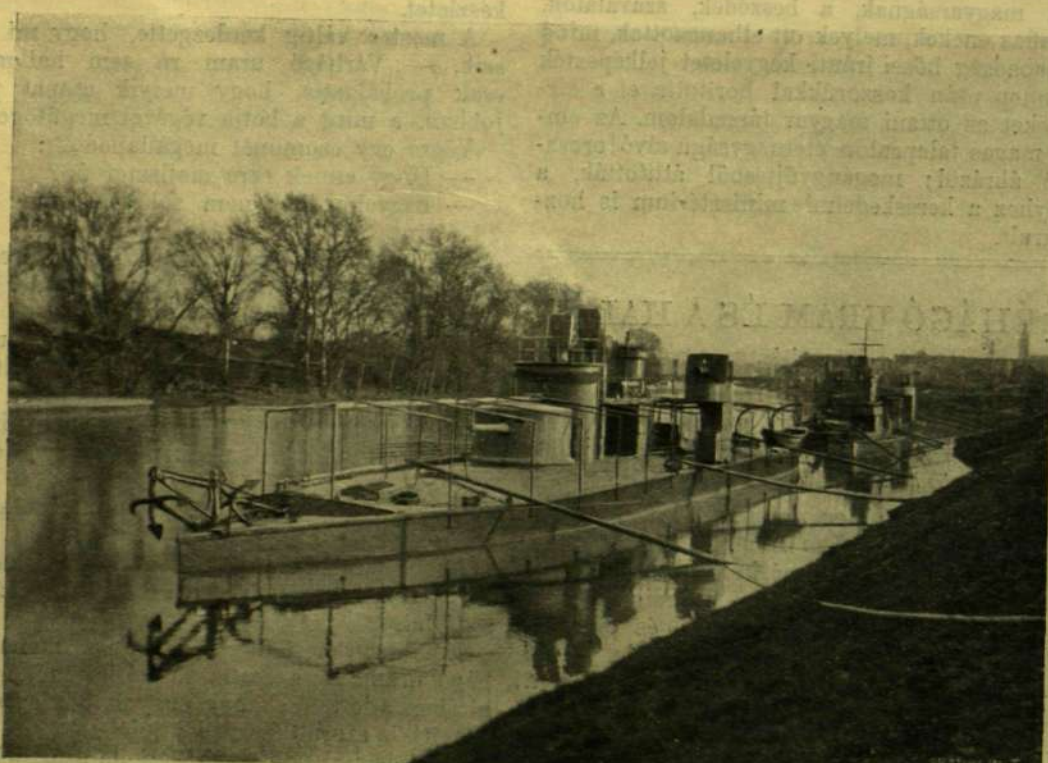
PAMFLETEK MÁRIA ANTÓNIAÉRŐL.

A politika évszázados ellentéteket akart megszüntetni, évszázadokon át tartó versengést, ellenségeskedést akart szövetségé és barátságá váltóztatni azzal, hogy Mária Antóniát, a kinek ereiben apai részről francia vér folyt, feleségül vette XVI. Lajossal. A francia nemzet azonban a tizenhat német császár unó-

káját sohasem fogadta el igaz francziának, nem szerette meg soha és ma is, halála után annyi idővel, halálos ellenségét látja benne. A szimpátiát a nemzetek közé sem lehet szándékosan elplántálni, a nemzetek között sem lehet okszerűen tenyészteni. Hogy azonban milyen ádázul gyűlölték csaknem egy egész negyedszázadon át, a mig francia földön élt, előbb mint a trónörökös, azután mint a király hitvese, arról még azok a gyalázatos pam-fletek is csak halvány fogalmat adnak, a melyekből *D'Almeras: Mária Antónia királyné kedvesei a pamfletek tükrében* című munkájában egész könyvtárra való ismertet. A szenny-es áradatból, a melyet politikai gyűlölség s más nemtelen szenvedélyek zúdítottak a bájos és kedves, de trónra nem termett asz-szonyra, sok tünt el nyomtalanul, soknak csupán a czíme maradt ránk; de a mi meg-maradt, az is túlságosan elég az emberben lakozó irigy, falánk, pusztító düvad illusztrálására. Mária Antóniát a politika majdnem már bölcsességében feleségül jegyezte el a fran-czia korona várományosának. Alig volt több tíz évesnél, a midőn a francia udvar egy francia abbét küldött Bécsbe, hogy francia izlés szerint nevelje a szent Lajosok trónjára. A kiküldött abbénak gyóntató volt a hivatalos czíme; de kötelessége volt fölügyni a király-lány oktatására is. Versaillesban és Párisban nem tartották elégnak, hogy Mária Antóniát tánczra Noverre, muzsikára Glück, deklamá-

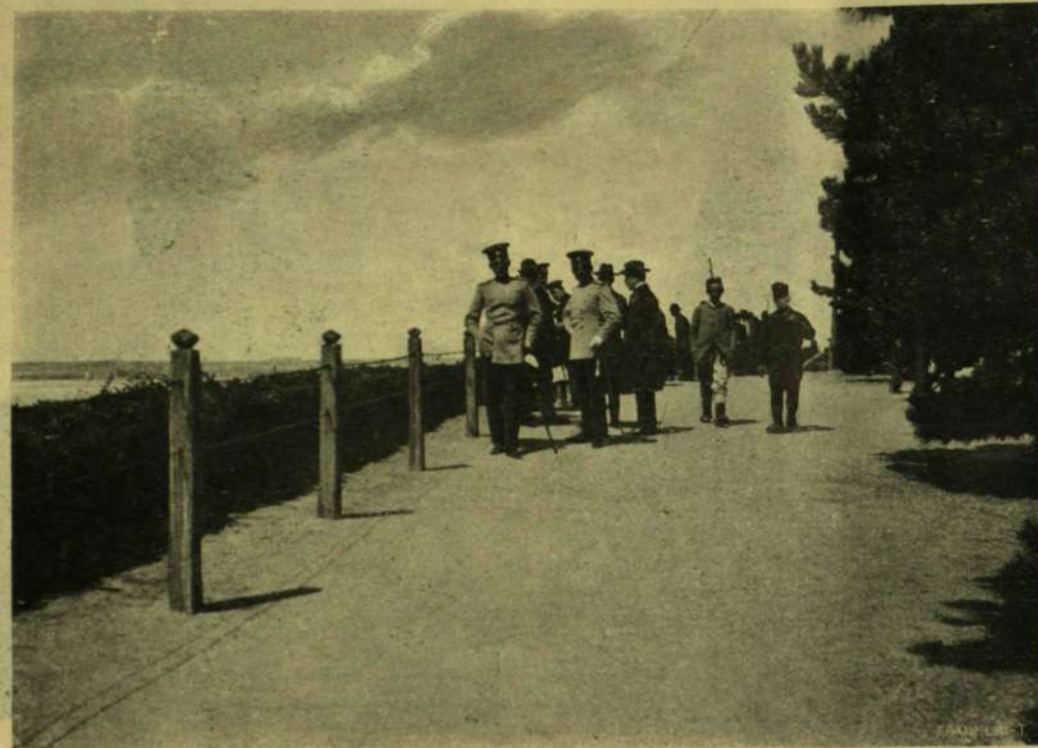
lásra egy francia, olasz nyelvre a költő Me-tastasio tanítja. A francziák úgy találták, hogy ez a nevelés inkább való színésznőnek, opera-dívának, mint királynőnek. Mi pedig, a kik ezt a tudósítást olvassuk, elképünk, hogy a francziák mennyire meglátták a más szem-ben a szálkát s hogy nem látták meg a ma-guk szemében a gerendát. Versaillesban s a francia arisztokrácia kastélyaiban sem ne-veltek komolyabban az életre, a kötelessé-gekre, mint a bécsi Burgban. Versaillesban bizonyára megbotránkozva olvasták Vermond abbé tudósítását, hogy a trónörökös mátkájá-nak «van korához mért ismerete, de termé-szeténél fogva kissé lusta és könnyűvérű s csak a mulatságra van igazi hajlama.» Bizony a francia dinasztia s arisztokrácia csemetéit is csak mulatságra nevelték. Lauzun herczeg írja, hogy őt egy inas nevelte föl, a ki tudott olvasni s egy kicsit írni is. Otthon rongyo-san, szennyesen járt s csak olyankor mos-datták meg és öltöztették föl pompásan, ha Versaillesba vitték. És nemcsak ő nevelkedett így, a kinek nem volt anyja, hanem az összes arisztokrata gyermekek; mert a szülők nem érték rá, kedvük sem volt hozzá, hogy gyer-mekekkel versződjenek: az udvari élet gyö-nyörei, a szerelem s játék minden idejüket lefoglalta. A fiú-gyermek fölött a szolgálk között, megtanult lovagolni és kardot forgatni, járt olykor némi iskolát is, aztán a társaság pallérozta világvá. A leányt kolostorba dug-ták s ott tartották, a mig hajadonna serdült s a mig férjhez adhatták.

Még élt XV. Lajos, még Dubarry grófné uralkodott, a mikor a tizenöt éves Mária Antónia (1770-ben) Versaillesba került. Lajos, a kihez feleségül adták, esetlen, faragatlan, ne-veletlen tizenhat éves kamasz, a mint Dubarry grófné jellemezte. A kis menyecske lovagról, ábrándos troubadurról álmódozott s egy jó étvágyú, a bortól sem húzódozó lakatos-legény oldalára került, a ki vagy műhelyben verte a vasat, vagy vadászott s a ki minden este halálra fáradtan a tyúkokkal ment fekvődni. Jól megtermett legény, de érzéketlen az asz-szonyi báj iránt s még csak észre sem veszi, hogy milyen gyönyörű teremtés a felesége. XV. Lajos három fiú unokájáról a kortár-sak nem tartottak valami sokat s úgy ítélték, hogy XVI. Lajos jóra való lakatos, a proven-cei gróf (utóbb XVIII. Lajos király) kávéházi szép szellem, Artois gróf (később X. Károly király) boulevard dandi. Ha Versaillesban Mária Antóniában a könnyűvérűség tökéje hatalma-san meggyarapodott, ha csupán mulatságon járt az esze, ha csak ledér regényeket olva-sott, abban környezete van olyan hibás, mint ő maga. Férjhez adták gyerekkorától és éveken át, jórészt hat évnél tovább, nem volt asszony és feleség. «Istenem, könnyörülj rajtunk, segíts

A SZAMOS.

MONITOROK AZ Ó-BUDAI KIKÖTŐBEN.

TISZTEK A KALIMEGDÁN SÉTÁNYON.

meg, nagyon fiatalok vagyunk,» fohászodott a tizenkilenc éves Mária Antónia XV. Lajos halálakor, a midőn trónra léptek. XVI. Lajos egy évvel volt idősebb. A trónváltással egyben másban megváltozott Versailles képe is; de inkább külsőségekben, mint erkölcsben és szellemben. Az udvarból eltűnt a királyné jogait bitorló koronázatlan szultána, a királyi kedves; de vele nem tűnt el a szerelmeskedés s az asszonyi ármány. XVI. Lajos nagyon becsületesen fogta föl hivatását, de nem voltak királyi képességei és tulajdonságai s az uralkodás soha sem töltötte be lelkét annyira, mint a lakatos mesterség. Segur azt írja róla, hogy igen jó, egyszerű, izlésben, szokásokban kissé parasztos ember; ellensége a pompának, gögnek, hizelgésnek; nem udvarának, de népének akar élni; az udvari arisztokráciának azonban nem tudott imponálni, a nép pedig nem ismerte. A trónváltásakor Mária Antónia bizalmasai ösztönzésére minden áron Choiseul herceget, a kit Dubarry grófné buktatott meg, a ki iránt hálát érzett, hogy a francia trónra ültette, akarta a kormány élére állítani; de a király ez egyszer erős volt s a kormányt a hetven éves, huszonöt évig száműzött Maurepasra és Vergennesre bízta. A választás egyáltalán nem volt szerencsés. Maurepas frivol, könnyelmű agastyán, Vergennes

UTCAI KÉP VASÁRNAP DÉLUTÁN.

A SZÁVA ÉS DUNA ÖSSZEFOLYÁSÁ.

BELGRÁDI KÉPEK.

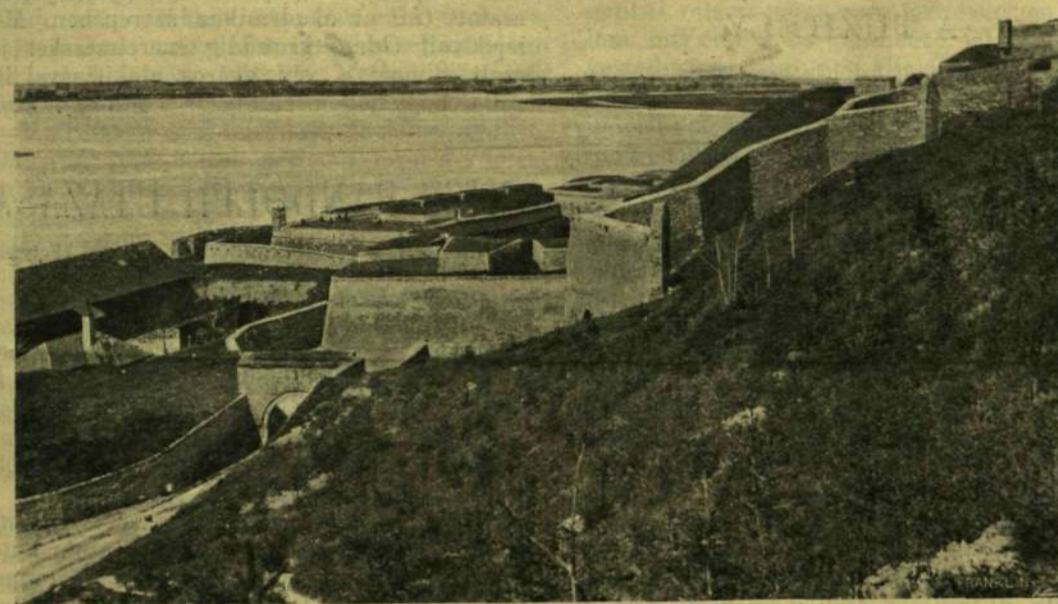
tisztességes, de tehetségtelen ember. XVI. Lajos uralkodása tehát kezdetben sem népszerű. Az arisztokrácia nem becsüli a királyt, mert más természet, más erkölcs, más izlés, nem osztozik kedvteléseiben; a nép nem ismeri s csupán jó akarattal, a maga takarékoskodásával különben sem igen lendíthetett a nép sanyarúságán. A királynét, bár gyönyörű asszony s nagyon jóságos, könyörületes szívű teremts — a mint az angol Walpole lelkesen írja, olyan látvány, hogy megakad rajta a szem; Hébe, Flóra, Heléna s a gráciák csak szolgálok volnának mellette; a szépség eleven szobra, ha ül, ha áll s testbe szökken grácia, a mikor mozog — nem szeretik, inkább félnek tőle és gyűlölik, mert osztrák asszony. Lényegében azonban XV. Lajos halálával csupán annyi változás történt, hogy nem támadt újabb Dubarryné asszony, bár az udvaroncok, mert XVI. Lajos akkor még nem ragaszkodott a feleségéhez, csupán hogy elszakítsák az osztrák asszonytól, törték magukat a kreálásán; az erkölcs, a szellem, a divat nem változott meg máról-holnapra; multság sem volt kevesebb, csak hogy a király nem vett bennük részt. Abban az időben meglehetősen sűrű és barátságos volt az érintkezés Páris és London, a francia s az angol arisztokrácia között. Az angolmávia akkor szivárgott át a kontinensre. Lauzun herceg, a chartresi herceg,

az orleáni herceg legidősebb fia s mások is sűrűn rándultak át Londonba s átplántálták az angol divatot, az angol kocsit, az angol parkot s a lófuttatást. Francia földön az első löversenyt 1775 márciusában és októberében tartották s Lauzun herceg volt a hőse. A löversenynyel egy időben divattá vált a fogadás is s kezdetben valóságos kórság. A királynak, a ki tudott valamit a nép elviselhetetlen nyomoráról, nem volt inyére ez a pénzpoesekolás és eltöltötte. Tilalmának azonban itt sem volt több foganatja, mint a kártyajátéknál. A fogadás s a kártyajáték roppant summákat nyelt el ezekben az inséges napokban. A chartresi herceg, Lauzun s Fritz-James kétszáz aranyban fogadnak, hogy gyalog Párisból Versaillesba melyikük ér hamarabb; a fogadást Fritz-James nyeri meg. A chartresi herceg és Genlis gróf fogadnak, hogy a mig Genlis herceg elmegy Fontainebleaubra s onnan visszajő, a herceg gombostűvel papíron nem szür félmillió lyukat s Genlis megnyeri a fogadást. Artois gróf, a király legfiatalabb öccse a királynéval fogad százezer frankban, hogy a boulognei erdőben hat hét alatt palotát épít s fogadását megnyeri. A kártyajáték, bár hogy üldözte is XVI. Lajos, nemcsak Párisban, de az udvarnál is dühöngött. A királyné szenvedélyes játékos. Előbb barátnőinél, Guéménée és Lamballe hercegnőknél játszott. Aztán kicsikarta a királytól, hogy egyetlenegyszer játsz-

hassanak fárát az udvarnál s hogy a játéka Párisból jöhessenek ki bankárok. Ettől kezdve állandóan játszták a fárát az udvarnál s a játéka állandóan Párisból jártak ki bankárok. Ezzel a királyi udvarba utat nyitottak a parvenüknél, a kétes egzisztenciáknak. Egy Smith nevű, Indiában meggazdagodott angol, mert kész volt elveszíteni kétszáz ezer frankot, játszhatott a királynéval s a királyi hercegekkel s nemcsak vacsorált a király öccseivel, de el is nyert tőlük másfél millió frankot. A királyi játékasztaloknál történtek még szegényletesebb dolgok is. Egyszer eltűnt egy pénztárca, mások az aranytekeréseket cserélték ki hamis aranyakkal. A király nem igen tudta, mi történik az udvarban, mert esti tizenegy órakor lefeküdt s csak azután kezdődött a multság. Hogy korábban térjen nyugalomra, az órákat nem egyszer előbbre igazították. A királyné dominóban többször elment az opera álarcos báljára s ott szóba állott bárkivel. Azt hitte, nem ismerik meg, holott mindig fölismerték, mindig lestek rá. Ilyenkor reggel hat órakor ment haza. A király egyszer ki is csukatta, a miből csinos botrány kerekedett. Ruhára, gyöngyre, esipkére sokat költött s ha nem volt pénze,

A VÁROS A SZÁVA FELŐL.

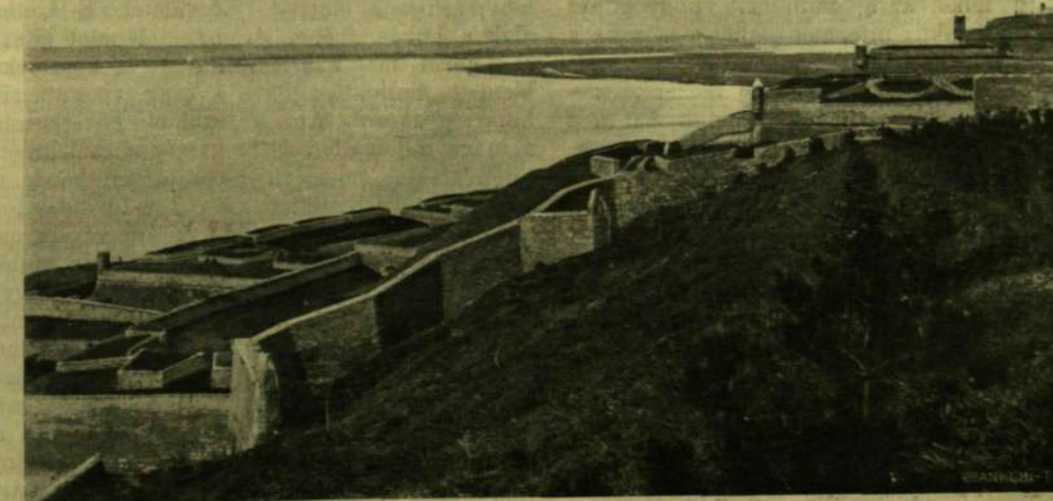
A VÁR FELSŐ RÉSZÉ

hitellel és kölesönnel élt. Az udvarnál folyó pénzparálás, hazárdjáték, dőzsölés, a miben az unatkozó, a családalan királyné is részt vett, a szükség, a nyomorúság, az éhínség idején hatalmasan nevelte az elégtelenséget s lábat adott a legsütletebb mende-mondáknak.

Azt a tömérdek, aljasnál aljasabb rágalmat azonban, a mely a királynéről keringett s a melylyel a közvéleményben eláztatták, nem pamflet-írók, nem utcai verselők találták ki, hanem a dinasztia s az arisztokrácia tagjai, a kik gyűlölték a királynét, a kik előbb kihasználták s mikor már nem használhatták, dohogva elvonultak az udvartól. Még nem is királyné, a mikor különböző forrásokból megindult a szennyáradat. Az alkalmat megadta rá könnyelműségével, mulatni vágásával, gyermekes öszinteségével. Mária Antónia nem takargatott semmit, hisz alapjában nem is volt mit takargatnia. A gyűlölet azonban meggyanusította minden lépését, minden tettét, minden szavát. Versben és prózában, drámában és operetben kipellengéreztek. Messzalina nem követett el annyi gyalázatosságot, a menyit rá fogtak. A közönség pedig nemcsak mohón falta, a mit eléje találtak, de tódította és terjesztette. Valószínűnek tetszett minden gyanusítás, hisz a királyné, a kivel férje nem törődött, udvaroltatott magának s nem mint királyné, mint asszony kívánt hódítani; a leghiresebb esábitók legyeskedtek körülötte; játszott hazárd-játékot, eljárt az opera-bálokba

udvarával rendezett Versaillesban s a Trianonban éji sétákat. Még nagyobb bűneül rótták föl, hogy szerette a komédiát, bizalmasan beszélgetett színésznőkkel és színészekkel s divatárúnőjével, a híres Bertin kisasszonnyal majdnem barátságban élt. Annak a kornak szenvedélye volt a komédiázás; az arisztokrata palotákban és kastélyokban rendszerint volt színpad, a melyen nem hivatásos komédiások, de maguk az arisztokraták játszták; de a királynétől főbenjáró bűnnek vették, hogy szintén játszott s hogy a mi különben igaz, rossz színész volt. A pamfletek ezekből a forrásokból táplálkoztak. Mert XVI. Lajosban későn ébredt a férfiaság s mert volt egy kis testi fogyatkozása is, a min operálással segítettek, megtették a királyné szeretőjének minden férfit, a ki körében megfordult, a kivel bizalmasan beszélt, a kire mosolygott. Első gyermeke hét évi házasság után született, tehát nem lehetett törvényes és minden gyermekének más-más apát adott a pletyka.

Azok a pamfletek, a melyekben Mária Antónia Messzalina, a Luxemburg palotából, a provencei gróf környezetéből kerültek ki és szekundált neki öccse, Artois gróf. A királyi pár hat évi meddő házassága, a minek természetes oka volt, azzal kecsgettette a király öccsét, hogy trónra jut s erről a reményről kellett lemondani, a mint a királyné egymásután több gyermeket szült. Egy pamflet

KASZÁRNTÁK A VÁRBAN.

BELGRÁDI KÉPEK.

névszerint elő is sorolja mindazokat s a névsor elég csinos és elég hosszú, a kikkel a királyné házasságot kötött s köztük van egyik sógora, Artois gróf is. A hiteles források szerint azonban egyetlen egy ballépést sem lehet a királynéra bizonyítani, nem még a Fersen esetében sem, pedig abban szíve alighanem érdekelte volt. A király két öccséhez, a kik közül a provencai gróf a babonát s a kuruzslást is segítségül hívta, hogy a király házasságát meddővé tegye, még sokan szegődtek, mint a királyi pár ádáz ellenségei, leginkább azok sorából, a kik előbb a királyné bizalmasai voltak. Például egy hercegnő, a kivel a királyné valamikor nagyon bizalmas lábon élt, de a kit kegyéből kitűrt egy más asszonyság. Az orléáni herceg s maga Lauzun is, pedig ő valamikor arra tört, nem is diszkretn s nem is egészen gavallérosan, hogy a királynét teljesen meghódítsa. A rendőrség nem tudta megtalálni a pamflet-áradat forrását s megtörtént az is, hogy egy rendőrtiszt, hogy az udvart megszarolhassa, iratott és terjesztett egy gyalázatos pamfletet. A pamfletek üldözése, forrásainak kikutatása juttatta Beaumarchaist az udvarhoz, Mária Antónia szerezte meg az engedélyt «A szecillai borbély» előadására, sőt eljárták Versaillesban is, a királyné színpadán, a mikor Rozinát maga a királyné, Figarót pedig Artois gróf játszotta. A legnagyobb hiba pedig az volt, hogy a királyi pár nem ismerte a helyzetet. Magánéletük attól kezdve, hogy a király él a férj jogaival, példás. Mária Antónia lemond sok kedvteléséről s a maga személyi költségeiben legalább takarékos. De sem ő, sem a király nem elég erős, hogy a harácsolásnak véget vessen. A szegénység s a nyomorúság növekedésével lépett tart az eszevesztett költségek. Egy pénzügyminiszter azért bukik meg, mert Polignac hercegnének a királyné bizalmasának, a kivel Mária Antóniát megnevezhetetlen módon fogták gyanúba s a ki halálból a forradalom első napjaiban a királyi családot cserben hagyta, nem fizette ki az adósságát.

A kinstár legszűkebb napjaiban egy kastélyért (Rambouillet) tizenégy, Artois grófnak tizenöt, a provencai grófnak hat millió frankot dobtak ki. Calonne-t, a kiról Maurepas hallani sem akart s ha szóba hozták, azt mondta, hogy lyukas a zsebe, a királyné támogatásával a Polignac-család tette meg pénzügyminiszternek. Calonne nem tagadott meg egyetlen kérést sem. Adott a királynénak, a király öccseinek, a királyné meghittjeinek, a mennyit csak kértek, legtöbbet Polignacné asszonynak. Ilyen gazdálkodás mellett nem esoda, hogy a királynét mint *madame Deficit*-et emlegetik. A trón tekintélye már ingott, a midőn XVI. Lajos elfoglalta. XV. Lajos, Pompadour, Dubarry, aztán az encyclopedisták és Rousseau nagyon megingatták. Azóta tekintélyét még jobban alásta a Luxemburg-palota s a Palais-Royal. Amott a provencai gróf állította pelengérré a királyi pár házasságát, kürtölte világgá fárhadatlanul, hogy Franciaország gyermekei, a királyi gyermekek, fattyak, hogy a királyné, az osztrák asszony, haldós ellensége Franciaországnak. Az orléáni herceg palotájában, a Palais-Royalban, a társaság, a melynek Coigny grófné, Lauzun herceg bálványa, a lelke, azzal mulatozik, hogy gúnyt űz a monarchikus intézményekből, ócsárolja a királyságot, demokráciáról, egyenlőségről, testvériségről ábrándozik, Rousseau receptje szerint. Természetesen csak komédiáztak. Azt meg sem álmoldták volna, hogy az ördög, a forradalom, a melynek képét mulatságból a falra festették, a küszöbön áll s hogy hivatalosan is megjelenik. Maga az elégületlen, a királyi udvarra dohogó arisztokrácia sürgette a rendek összehívását, persze nem azért, hogy ezzel a fát maga s a királyság alatt vágja le. Valami egyebet várt a rendektől, mint a mit kapott. Azt bizonyosan nem várta, hogy vagy vándorbotot fogjon, vagy guillotint alá hajtsa a fejét. XVI. Lajostól s az osztrák asszonnyól azonban megszabadult. Mindketten vérpadra kerültek. XVI. Lajos elmondhatta halálós óráján, hogy ártatlanul, elődei és alattvalói bűneiért hal meg. A könnyelmű, kissé lusta, csupa szív, de szelevertő Mária Antónia pedig a megpróbáltatás napjaiban átalakult igazi királynévá. Méltósággal és büszkén viselte meg-

A BELGRÁDI TISZTI KASZINÓ.

aláztatását s úgy halt meg, a mint illet a királynéhez, tizenhat császár unokájához.

Junius.

A TŰZHELY.

A Nemzeti Színház bemutatója.

Mirbeau és Natanson társzerzők «Tűzhely» című háromfelvonásos színművében, a mely Franciaország első színpadáról került a mi Nemzeti Színházunkba, szatírákat akartak írni azokról a társadalmi oszlopokról, akadémikusokról, szenátorokról, erkölcsbírákról, a kik az erény máza alatt léhák s romlottak. A tárgy hálás s molieri tollra lenne méltó. De az új párisi székben nines meg az a csillogó ötletesség, ragyogó kedv, a ferdeségeken is kaczagó gall szellemesség, a mely a tárgyat vonzóvá tudná tenni. Epés, kesernyés drámát írnak, a melynek kacagni egyáltalán nem lehet. Jellemző tünete e darab annak a hatásnak, a melyet Ibsen «Társadalom támaszai», «Vadkacsa»-ja s hasonló moralista művei az új francia szerzőkre is gyakoroltak. Kiveszett belőlük a francia szellemesség, de nem támadt helyébe ibseni moralé. Stilerük is megszünt s határozott vigjáték-tárgyat komoly drámának dolgoznak fel.

Hősük, az előkelő akadémikus, ki erénydíjakat osztogat, erkölcsöket nemesít, leányok megmentésére «Tűzhely» ezimen jétékony menházat alapít, voltaképp sikkasztó, a ki a jétékony czéla gyűjtött pénzeket tözsdén eljátszsa, mialatt menházában a szegény leányokat nyomorogni és halálra kinezni enged. Midőn pedig a menhely a végromlás szélére jut s az akadémikus börtön fenyegeti, úgy menekül meg, hogy nejét egy öreg milliomosnak eladja s az így szerzett pénzen helyreállítja a maga — becsületét. E kietlen alak a bukás szelén drámai jelenetet játszik el nejével, meg akarja rendíteni és könnyekre birni a hallgatóságot, de csak visszataszító hatást gyakorol. Am ő legalább következetes a maga jellemtelenségében, míg a cselekmény többi alakjai nemcsak hasonló jelleműek, de lélektanilag érthetetlenek is. Így föl nem foghatjuk az öreg milliomost. A mű végéig ostromolja az akadémikus nejét, ki már azelőtt kedvese volt, hogy legyen ismét az övé s hagyja el új, ifjú imádóját. Végül pedig maga ajánlja az asszonynak, hogy az ifjú mellett töltsön meg őt is másodíknak, illetve a férj beszámításával, harmadiknak. Mikor az asszony még visszautasította, a milliomos nem kívánt az ifjúval osztozkodni; mikor pedig az asszony, hogy férjét anyagilag megmentsen, maga kínálja szerelmét, a milliomos önként javasolja a szegényletes megegyezést. Az asszony teljesen az övé lehetne, olthatatlan vágy is hevíti az asszonyért, mégis beéri a félboldogsággal. Ép ily felfoghatatlan a nő alakja. Férje tel-

jesen közömbös előtte, már azelőtt kedvese is volt a milliomosnak s eltartatta magát általa, de többé nem akar tudni róla, mert új szerelem ébredt lélkében. Eddig még valahogy elfogadhatók s hihetőek, hogy új szerelem elemi erővel viszi a javulás útjára. De az már csodálatos, hogy a férjéhez annyira hűtlen teremtés, férje megmentésére ismét hajlandó magát eladni s legérthetlenebb, hogy mégis állítólag szerelmes marad új, ifjú imádójába. Midőn pedig utójára boldogan beleegyeznek, hogy férjével, a milliomossal s az ifjúval boldog négyesben él tovább, pszichológiai szörnyeteg gyanánt áll előttünk. Ezek után az ifjú alakjáról valóban fölösleges bővebb jellemképet nyújtani. Az eszményiesen szerelmes, nemes ifjú, ki vállalkozik majd arra, hogy ideálja mellett a harmadik helyet foglalja el, csak méltóképp egészíti ki a társaságot. A szerzők szatírákat akartak írni, de tulajdonképen az ismert francia házassági dráma egy új változatát nyújtották. A legtöbb ilyen műben a férj kivül csak egy házibarát szerepel, míg ebben a munkában két házibarát is foglal helyet. A szerzők világának anyagias voltát jellemzi, hogy a beteges ösztönöket a művön végig folyvást a pénz, kizárólag a pénz mozgatja, mint a hogy az új drámák, de bizonyos lírai költemények özőnében is leggyakrabban a pénz szerepel legfőbb motívum gyanánt. A Nemzeti Színház szép színel-diszlekkel s nagyjában sikerült szereposztással mutatta be a művet. Az asszony szerepében Márkus Emilia a modern, ideges nő számos lelki árnyalatát érvényesítette. Ugyanoly sikert aratott Gál az akadémikus szerepében. Meglepő volt *Odry*, ki eddig szerelmeseket játszott, s most a vén gyáros alakításával igazolta, hogy jellemző. *Paldgyi Lajos*.

MISS RANDOLPH UTAZÁSA.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta C. N. és A. M. Williamson.

Mint hogy mindkét hotel ugyanazon igazgató-ság alatt áll, feltem, hogy turpisságom ki fog sülni, ha a Grand Hotelbe valódi minőségemben szállok; tehát óvatosságból helyben maradtam, mint egyszerű Brown és szolga a többi szolgák között. Ebedemet cselédleányok és inasok társaságában költöttem el, kiknek modora és társalgása kitűnő anyagot szolgáltatott volna, ha mint újságtudósító teszem őket megfigyelés tárgyává. Étekezés után a szabadba melekültem, tisztább levegőt keresni és a csillagos égből gyönyörködni. A terrason, gondoltam, noha azt bizonyára előkelőbbek használatára építették, mint *chauffeur* is járkálhatok, különösen mikor az előkelő uraságok a zárt levegőjű fogadószobákba, gondosan csukott ablakok mögé bújtak. Felhasználtam az alkalmat, mivel a hotelnek terraszja igen szép. Nem látva rajta senkit, nyugodtan sétáltam, felfeltekintve a csillagokra és nem ügyelve arra, hogy merre lépek, hová jutok. Egyszerre félig ijedt, félig bámoló «Oh!» felkiáltás hangzott és csak ekkor vettem észre, hogy valakibe beleütöttem, ez pedig nem volt senki más, mint az én isteni úrnóm, a ki szintén többet nézte a csillagokat, mint a földet, melyet lábaival taposott, azokkal a lábacsákkal, melyekre — mellesleg mondván — igen gyakran gondolok, mert csinosabbakat még alig láttam.

Azonnal zsebre vettem a pipámat, mielőtt kiverhettem volna; a pipa pedig boszút állt az elhanyagoltságért és lyukat égetett a bőrdobba. Bocsanatot kértem úrnómtól és elhordtam volna aláztatos *chauffeur* irhátam, de Miss Randolph visszatartoztatott. «Mi ez a csodás, messziről érkező hang, Brown?» — kérdezte abban az enniáló modorban, melyet velem szemben tanusítani szokott, a mikor valamit meg akar tudni és nyilván azt hiszi, hogy én mindenről tájékozva vagyok, mintha valami encziklopédia volnék, melyben csak lapozgatnia kell, hogy bármire nézve felvilágosítást nyerhessem.

Visszafojtott lélegzettel hallgatóztam; szívesen megtenném bármikor az ő kedvéért. És valóban hallottam hangot, csodás hangot. Meg kellett volna hallanom már előbb, csak hogy

úrnómra és a csillagokra gondoltam. Az éjszaka esendjében mind észrevehetőbbé vált a hang és mégis ezt a csendet kiegészíteni látszott, vagy — jobban mondva — feltűnőbbé tette a közeli csendet távoli mély és baljóslatú zúgásával, mely a soha nem szelidített haragos orozslánok messziről hallatszó ordítására emlékeztetett. Eleinte azt hittem, hogy a hatalmas fenyesen végigzúgó szélrohám, de a sötét ágak közül egy sem lengedett a ragyogó csillagokkal borított ég felé, habár maga a levegő is gyengén rezegni látszott a szakadatlan ünnepélyes zengő hanggal együtt. Egyszerre világos lett előttem, honnan ered a hang: az Atlanti óceán partjához csapkodó hullámoknak felséges zenéje volt az. De mi lehetett istenibb, mint ő vele ott állni szótlannul az éj csöndjében? Egy pillanatig nem voltam képes szóhoz jutni, hogy megmagyarázzam a csodás hangot. Gyenge viláosság hatolt el hozzánk, a csillagok ragyogása és az ablakok függőyein átszűrődő fény. Épen csak kivehettem arcát és gyönyörű nagy szemét, melynek tekintete kérdőleg, de teljes bizalom kifejezésével csüggyött rajtam. Szent Isten, mennyire óhajtottam ebben a pillanatban, hogy Jack Winston és ne Brown legyek! Mint Jack Winston, a leányt bizonyára nem engedtem volna vissza a házba, míg meg nem kértem a kezét, hogy még egygel szaporíthassa «scalp»-jeinek számát, mint az amerikaiak mondják. Amár nem is tétéletem fel róla, hogy ő az ily fajtájú nők közé tartozik. Nem tudom, mennyi ideig igyekeztem volna meghosszabbítani a pillanat varázsát; de egyszerre csak Mary néni bukkant fel (shawljaiba burkolva, mint valami nagy csomag) a hotel ajtajában és azt kiáltotta: «Molly, Molly, ideje már visszavonulni a szobába.»

Molly meg sem mozdult, de Mary néni lejött a lépcsőn, kéréllhetetlenül, mint a végzet; mire én buzdogn magyarázgatni kezdtem és egész értekezést adtam elő az arachoni osztrigákról és az osztrigakeresésről, azt remélve, hogy ekkép tovább élvezhetem úrnóm társaságát. Szerencsétlenségére azonban azt a megjegyzést szalasztottam ki ajkamon, hogy az osztrigakeresés közben a nők ép oly nadrágot viselnek, mint a férfiak; ez pedig annyira visszatartoztatott Miss Kedisonnak, hogy hamar elhuzozta hógát, kit a *chauffeur* további társasága beszennyezett volna.

Másnap vasárnap volt. Miss Randolph elment az angol templomba, melynek szobát nem láttam Franciaországban; isteniszisztele után pedig a pappal, ki megbártaozott vele, a nevezetességek megtekintésére indult, mi alatt én azt kutattam, milyen módon folytathajuk legcélszerűbben utunkat. Mig Miss Randolph és Miss Kedison is az imakönyvet olvasta, én a becses *Les Routes de France* című kötetet tanulmányoztam, melyből megtudtam, hogy óvakodom kell a Landes vidékének járhatatlan utaitól. A most nevezett órakulum szerint csak egy okos dolgot tehettem, Bordeauxba visszatértem, nagy vargabetű leírásával Mont de Marsanon át Bayonaba kellett tartanom. Tudtam, hogy ez az útiter nem fog tetszeni Miss Randolphnak, ki nem szeret valahová visszamenni, a mi különben nekem sincs inyemre. Egyedül, vagy a te társaságodban, habozás nélkül merészkedtem volna nekimenni Bayonne-nak a Landes tiltott területén keresztül és daczolni minden ottani veszéllyel; de visszariadtam attól a gondolatól, hogy úrnómet hinárba viszem és hallgatnom kell, a mint Mary néni hajtozgatja: «Ugy-e megmondtam?», mit soha el nem mulaszt, ha valami baj van.

Örömömre azonban a bator lelkű Radcliff lelkész a város megtekintése közben tényleg támogatta azt a tervet, hogy a Landes vidékén keresztül folytassuk utunkat, és bájos úrnóm vasárnap este egészen fellelkesülve magához hivatott. Világért sem akartam az ifjú tüzet lelohasztani; hétéfn kora reggel már útban voltunk azon a vonalon, melyet La Teste, Sanguinet, Parezsis, Ychoux, Liposthey jeleznek, csupa oly név, melyet Miss Randolph Gulliver utazásaiból ismert.

Mindketten, ő és én, pompás hangulatban voltunk, várva a váratlanul és készülvén a veszéllyel szembezállni. Valami titokzatosság fűződött a Landes pusztá gondolatához, hisz azt a sajátos erdős és homokos sivatagot a benn-

TAFT, AZ AMERIKAI KÖZTÁRSASÁG ÚJ ELNÖKE, A FEHÉRHÁZ ERKÉLYÉN KÖZVETLENÜL AZ ESKÜTÉTELE UTÁN.

lakókon kívül oly kevesen ismerik. Éreztem a titokzatosság varázsát, úgyszintén Miss Randolph is, ezt észrevettem. Hogyan vettem észre, nem tudnám megmagyarázni, de gondolatvilágunkat valami mágnésség fűzi össze, én kitalálom, mit érez ő, és különböző jelekből következtethetem, hogy ő is kitalálna az én gondolataimat, ha nem volna *sat* fizetett *chauffeur* az úrnó szolgálatában.

Egy darabig akadálytalanul haladtunk, de egyelőre még csak az előzőt olvastuk, az igazi Landes csak azután következett. Mikor a Loire-megye és a tulajdonképeni Landes határához értünk, az út minőségében olyan hirtelen és tökéletes változás állt be, a minőről egyziben már szólottam. Ebben a borongós fenyesvilágban haladni annyi volt, mint egy-két századdal korábbi multba visszamerülni. Motor-kocsi itt anachronismusként tetszett; csak magunkat okolhattuk, ha valami baleset ért bennünket. Az utat föl lepte el, a sok kátyú között kénytelen voltam lassabban hatolni előre. Mindjobban bemélyedtünk az erdőbe és mindinkább besüppedtünk a puha talajba. Mary néni nagyokat nyögött és vészit jósolt, midőn tengelyig kátyúkba sülyedve, szinte másztunk az úton. Miss Randolph azonban velem együtt készebb volt — azt hiszem — meghalni, mint hátrálni. Én a Napierben bízom, Miss Randolph pedig bennem bízott. Egyik helyen az útra — javítás céljából — nem annyira köveket, mint valóságos sziklákat borítottak; zihálva és csikorgatva törtünk előre, nagy bámulatára az útkaparók csoportjának és néhány bambaképzű parasztnak, kik falábakon állva (ezt az ó-dívatú eszközt még mindig használják itt az erdő- és homoktereg átgázolására), nagy darumadarokhoz hasonlítotak. Mi csak előre baktattunk, a gép kissé szenvedett ugyan, mint a nagyon próbára tett szív; de ez a szív jól működött, a gummiabroncsok meg épen kitűnően váltak be.

Miss Randolph kijelentette, hogy ő, ha gummiabroncs volna és ily kemény munkára kárthatnának, már mérgeben is elhasadna. Miss Kedison a pukkadáshoz — azt hiszem — már közel is állt, de a mi minket illet (felteszem, hogy elképzeled, mily meglepődésére szolgál egy szegény *chauffeur*-nek, ha zarjel közt megmagyarázhatja, hogy «minket» azt ténki: úrnómet és engem), szinte megrészegedünk a nehéz balzsamillattól, mely a terpentín nyeresé végett felhasított fák kérgéből szétfrádt. Minden egyes fa kérgéből felszevelve kivágnak egy nagy darabot és a hézag alá kis agyagedényt erősítenek a gyanta összegyűjtése végett, mely a megsebesített fa omló véréhez hasonlítható. Valami Dante-szerű volt ebben a sok vérző sebben és a körülötte levő számos régi, alig behéget forradásban. Ezt a hatást még növelte az erdő sűrűjének komor árnyéka és a magas, sötétlő ágakat mozgó szakadatlan szélfulvalom hangja, mely úgy zúgott, mint

az ismeretlen tengerparthoz csapkodó hullám-erős moraja.

Végére, mikor már úgy éreztük, mintha a fenyes-óceán hullámai összecsapnak volna fejünk felett, a hogy a Veres-tenger vizei elnyelték Pharaó szekereit, eljutottunk a szabálytalanul szétszórt házakból álló Parentis faluhoz. Mintha jelezni akarta volna az elől levő gummiabroncsok egyike, hogy ime megérkezett az első motorkocsi a Landes homályos, Istentől, embertől elfelejtett tájékára, szisszenő hangokat kezdett kibocsátani. «Lám, előre mondtam!» — szolt Mary néni. Összenéztünk, Miss Randolph és én, és mindketten elneveltük magunkat. Részemről nagy merészesség volt ez, és habár a kacajtól még életem árán sem tartózkodhattam volna, utána pedig bűnbánat jeléül egészen természetfeletti komolyságot arczolt öltöttem, nem hiszem, hogy az a hölgy, a kiben feleségem nagynénjét szeretném tisztelni, valaha meg fog nekem bocsátani. Pedig meg kellene bocsátania, mert a Napiernek ez volt legelső balesete, míg a kedves kis Miss Randolphnak boldogult tisztelt sarkányán reggelire, a bédre és vacsorára mindig új szerencsétlenségben volt résznök. Azonkívül a jeles sarkány következetesen akkor bolondult leginkább, mikor emberi segélytől távol voltunk, míg nagy békéltetési Napierem elvitt bennünket a falusi vendéglő udvaráig, mielőtt (hogy Miss Randolph kifejezésével éljek) «leült pihenni».

A nagyon alkalmas udvar közepén hozzáfogtam a javítómunkához, megerősítettem a kocsi srófjait, leszedtem a gummiabroncsot, kifoltoztam és ismét felerősítettem. Minderre húsz perc kellett, a mi műkedvelő *mécanicien*-től elég szép eredmény volt. A vendéglő egész ház népe s számos falusi lakos sereglett körénk, hogy nézze a nagy látványosságot, és Mary néni némi vigaszt talált abban, hogy kissé excentrikus francia nyelvudományát ragyogtathatta a vendéglőné és ház népe előtt.

A nézők csoportjában, mint volt alkalmam megfigyelni, három nemzedék volt képviselve: egy hajlott, ráncosképzű öreg hölgy, ennek gyászruhás, szomoró arcú, de erőteljes leánya és egy aranyhajú unoka, kinél szebb teremtést csak egyet láttam. És kedves dolog volt nézni, mint igyekezett az én bájos úrnóm mindhármuk iránt a legnagyobb szeretetreméltóságot tanusítani. Az ő «egynisége» — a gondallal nevelt, erős idegzetű, élénk amerikai leányoknál az egyniség a legfőbb — a legfelölőbb ellentétben állt a három falusi nővel, kiknek talán egyike sem hagyta meg el a szülőföld erdős tájékát. Nem hallottam, mit mondtak nekik Miss Randolph, de ő a legmeglehetőbb módon el tudja mindig találni, mivel képes megkedveltetni magát és érdeket kelteni, bár sohasem vét az igazság ellen és óvakodik a hízélgéstől. Mindhárom új ismerős gyönyörködve és csodálattal tekintett reá és a Landes fiatal szépeinek lángolt az arca és felragyogott

A SZTRÁJKOLÓK NÉPGYŰLÉSRE GYŰLEKEZNEK A TIVOLI-VAUXHALLBA.

a szeme. Miss Randolph modorához egészen hasonlít akár a francia, akár az angol nőnél hiába keresnénk, csupán az amerikai nő legjobb típusánál található fel és nem tudná azt leírni olyan ember, ki nem ismeri tapasztalatból. Milyen tüneményes vízió volt ő a három falusi nő csendes existenciájában, hirtelen felvilanó és ép oly gyorsan eltűnő fényjelenség, melynek csak emléke kísérendi őket sirjokig.

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

A tartalékos tiszt alakját a béke évtizedeinek egész sora formálta ki nálunk a köztudatban és ez a magyarázata, hogy a képe egyáltalában nem festett valami harczián vagy félelmetesen. Körülbelül olybá tekintették, mint egy urat, a kinek joga van hozzá, hogy bizonyos ünnepi alkalmakkor, legkivált esküvőkön magára ölthesse az aranyos uniformist és mert a tartalékos tiszt egy nevezetes része — könnyen megérthetően — nem is huzódott ennek a jognak minél sürűbben való gyakorlásától, a «vasárnapi tisztséget» hálás és kiadós anyag gyanánt kezelte a maliczia. Az meg épen igen természetes, hogy a mi manőver-anekdóta akadt vagy gyártódott, annak a kómikumát mind a tartalékos tisztre hártották. A tartalékos tisztről mindenki mulatságosnak találta, hogy soha se volt háborúban, tekintet nélkül arra, hogy jó harmincz esztendeje, — hála Istennek — az aktív tiszteknek se volt soha módjuk vagy alkalmuk ellenséggel verekedni és igen szép katonai karrierek értek meg a nélkül, hogy a háború levegője érlelte volna őket. A legutóbbi napok rendkívüli levegőjében sok minden megváltozott, sok dolog és fogalom kapott új szint, de aligha változott meg annyira bármi is a közfelfogásban, mint a tartalékos tiszt képe. Minden tréfás máz és minden malicziózus zománc egyszerre letűnt róla, az alakja aczélossá és komorrá változott. Kiderült, hogy nem *vasárnapi*, hanem igenis hétköznapi katonában az értelemben, hogy a mint a hadi mester-ség munkanapjai elkövetkeznek, egyszerre neki is a sorba kell állania, még pedig nem is az utolsó sorba. Próbálna meg csak ma valamely szinpadiszerző mulatságos alaknak szerepeltetni az operettjében vagy bohózatában a tartalékos tisztet: bizony fölsülne vele, mert a közönség nem lenne hajlandó akceptálni a kómikumát. Akár lesz tehát háború, akár nem lesz, a tartalékos tiszt már nyertek egy csatát. Az ő katonai hitelük mindenesetre megnövekedett.

TELEFONOS KISASSZONYOK A NÉPGYŰLÉSRE MENNEK.

A PÁRISI POSTÁSOK SZTRÁJKJA.

nem minálunk van, hanem odalent Belgrádban és Szerbiában. Mi csak gátakat emelünk a háborús kedvnek ama féktelen áradása ellen, a mely a határainkat csapkodja. Forduljanak tehát a mi derék szociálistáink — azokhoz az elemekhez. A föladatuk és a teendőik iránya soha se lehetett olyan világos, mint épen ebben a kérdésben. Győzzék meg Pasic urát, meg Zsifkovic urát, meg György urát a háború csuf és embertelen voltáról, vagy, ha a meggyőzés szép szerével nem sikerül, szedjék el a rácz katonáktól és komitácsiktól az ágyukat meg a bombákat, akkor — már minket is kapacitáltak. Hiszen a halálbüntetést is csuynának és eltörledőnek tudja minden ember, de — mint a hogyan az a francia miniszter mondotta — kezdjék meg az eltörlesztést — a gyilkos urak!

A belgrádi Battiguère-k. Ha jól emlékszem, Hugues le Roux-nak van egy novellája a híres Battiguère-ről, a ki azzal lett híressé, hogy egyedül menekült meg egy hatalmas tengeri hajóról, a mely minden utasával és egész személyzetével együtt áldozatává lett a haragos tengernek. Battiguère úr neve bejárja a világot, őt magát, a míg a szerencsétlenségnek és az ő csodálatos menekülésének izgalma tart, úgy ünneplik és dédelgetik, mint valami hőst vagy diadalmas hadvezért. A jó ember nagyszerűen érzi magát a dicsőségben és mámorossá lesz a saját hírességétől. De a világ nem ér rá sokáig időzni a Battiguère úr szenzációs esete mellett, a dicsőség rohamosan foszlásnak indul: a menekültet már nem ünneplik és nem is törődnek vele. Battiguère úgy érzi, hogy véres igazságtalanság történik vele és részben azért, mert meggyűlöli a «hálátlan» világot, részben meg azért, hogy ez a hálátlan világ kénytelen legyen megint foglalkozni vele — a tengerbe ugrik. Úgy gondoljuk, hogy a jó Battiguère, ha elnyelte is a tenger, nem halt meg véglegesen. Föltámadt, sőt megsokszorozódott és most több példányban feszít kidüllesztett mellettel Belgrád utcáiban. A francia novellában Battiguère úr polgári foglalkozása sajtkereskedés volt, a belgrádi Battiguère-k mestersége némileg más. Ők a szerb lapok vezérezikírói. A «*Politika*», a «*Samou prava*», a «*Srbska Rjecs*», a «*Trgovinski Glasnik*» meg a többi rácz laposka harsonásai, a kik egy szép napon arra ébredtek föl, hogy ők — Európa számára írják. A publicisztikai alkotásukat lefordítják angolra, németre, magyarra, olaszra, francziára, citálják őket az összes világlapok. Teljes joggal kifakadhat tehát a lelkükben a boldog, dicsőséges, ünnepi érzés; hogy az egész emberiség lesi a bölcsességük megnyilatkozását. Ekkora dicsőségről a derék belgrádi publicisták idáig aligha merészteltek volna még csak álmodni is, épenséggel

nincs tehát mit csodálkozni rajta, ha a jó fiúk egyszerre olyan hangon írják, mintha az egész világnak diktálnának. Semmi se érthetőbb, mint ha a dicsőség a fejükbe száll és akkora kortyokban isszák, a mekkora csak a torkukon lefér. De mi történik majd akkor, ha vége lesz ennek a viharos farsangnak? Ha a «*Times*» majd épen úgy nem fogja tudni megint, hogy a «*Trgovinski Glasnik*» a világon van, mint a hogyan azelőtt nem vett tudomást róla? Hogyan fogják megszokni megint a belgrádi publicisták, hogy egész Európa számára adagolt bölcsességüket csak Belgrád legyen hajlandó bevenni? És el fog-e bízni a kis Belgrád egymagában ennyi bölcséséget?

A hat napos verseny. A berlini hat napos verseny tudvalevően kerékpárverseny volt 144 órá tartammal, úgy hogy minden kerékpárnak két «lovasa» volt, a kik két óránként váltották föl egymást. Ezt a rettenetes küzdelmet a sport világszenzációjának hirdették a porosz fővárosból. Szenzáció volt ellen egy szót se szólnak. De már az után, hogy ez a rémületes test- és idegyöttrés valóban sport lenne-e, kérdőjelet kell tennünk. Az embersport sokféle lehet, de minden fajtájának általános és kötetes karakterisztikona, hogy az egészséget szolgálja, az izmók, a szervek és az idegek teherbíró és ellentálló képességét edze és emelje. A sport csak addig sport, a meddig fejlesztő a hatása, a mit épen a sport igazi híveinek és propagálóinak erősen és sürűn kellene hangoztatniuk, mert a sport neve és fogalma egyre sürűbben válik prédájává olyan vállalkozásoknak, a melyeknek a sport igazi lényegéhez csak annyiban van közük, hogy meghamisítják és visszaélnék vele. A sport fogalma immár közel jutott ahhoz, hogy olyan sorsa legyen, mint a milyen lett például a *bohémesség* fogalmának. Ez eredetileg a genie és a talentum könnyelműségének volt a definíciója, míg aztán a léhaság és a könnyelműség malaczólopó köpönyege lett, minden genie és minden talentum elengedésével. Ha az emberi organizmus minden közszemlére tett, belépődíjért mutogatott vagy pályabérrel jutalmazott céltalan, de annál kegyetlenebb megsanyargatása sportnak minősíthető, akkor a flagellánsok menete meg az üvöltő dervisek tánca a legszebb Olimpiáda és a harmincz napig kopláló Succi a legelső és legkiválóbb sportférfi volt a világon. Fajsúly, műfaj vagy sport-érték dolgában a berlini hat napos kerékpárverseny aligha állt csak egy vonallal is magasabban a Succi-féle produkezióknál. Az ilyen embergyöttrésnek nincs se haszna, se erkölce, se szépsége. Legfőképpen arra való, hogy megmutassa: micsoda szenvedés vállalására képesek és készek az emberek tizenötezer

A POSTÁSOKAT HELYETTESÍTŐ KATONÁK VÁRJÁK A KÜLDEMÉNYEK SZÉTSZÓRTÁSÁNAK IDEJÉT.

márka jutalom reményében. Ez pedig «sport» csak azok számára lehet, a kik nézik és gyönyörködni tudnak benne.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A frigiai sipka. Hogy mennyire izgatja újabban Pekár Gyulát a történelem művészi formában való feldolgozásának problémája, annak tanúsága egész újabb munkássága. Magyar történelmi tárgyú nagy regénye és novellái után most idegenbe tér s a francia forradalmat próbálja szemünk elé állítani az irodalom eszközeivel. S tagadhatatlan, hogy emberi és írói egyéniségében megvan sok föltétele annak, hogy épen ez a téma gazdagon hajtson ki tolla alól. Megvan benne a galantériával elegy romantika, a mely sajtáságos módon egyaránt jellemzi az *ancien régime*-nek közvetlen a francia forradalom előtti korát s a forradalom embereit, megvan az érteke a dekoratív szempontok iránt s a hajlam az érzelmes páthosra, a mely a forradalom hőseinek egyik jellemvonása. Az a Danton, a ki mialatt nappal a vértörvényszéket látítja szónoklataival, este pedig kis diák módjára térdel egy kishivatalnok csitri leánykájának lába előtt, ép úgy megtalálja a rokonvonásokat Pekár lelki dispozi-cziójában, mint az a *dauphin*, a ki utálja azt a szerelmet, melyet a Versaillesi udvar oly bőven

kinálgat neki s végül mégis csak beleesik az udvar csapdájába, melybe az érzékiségénél fogva csípk bele. Ép ebből folyik a könyvnek tagadhatatlan értéke; a vállalkozás: a forradalom előzményeit és lefolyását színes képsorozathoz vezetni el az olvasó előtt, nagy részben sikerült. A nem annyira tartalom, mint ezél és felfogás szerint összefüggő képek két részre oszlanak: az első *Farsang* cím alatt hét jellemzetes képből tárja fel az *ancien régime* lelkét, a másik *Hanvazószorda* cím alatt tizenegy képből a forradalmat. Mi — talán egyéni ízlésből — az első sorozatot élveztük jobban, erősebben éreztük ki belőle a kor lelkét; ez a stíliázit világ mintha jobb alkalmakat nyujtana az írónak, a kinek erős hajlamai a stilizálásra tudvalevők. A forradalmi részben inkább az egyes darabok érdekesek, nem fogja őket össze olyan biztosan az író céltudatos módszere.

Petőfi dalai miniature kiadásban. Valóságos kis művészi jou-jou az a kicsi kis könyvecske, a melyet most bocsát ki, a Petőfi-ház fölvatásának közelgő alkalmára a Franklin-Társulat. Petőfi dalainak szemelvényes gyűjteménye van benne *Endrődi* Sándor finom érzékű és szeretetteljes megválogatásában, azok a dalok, a melyekre legjobban ráillik az a jellemzés, melyet a költő maga adott *Dalaim* című költeményében. Ennek a versnek a facsimile másolata van meg a kötetek elején, az egyes lapokon pedig fejlecszerűen, ugyancsak facsimilében e költeményének azok a sorai, a melyek az illető dalra legjobban ráillenek. Hat csoportra vannak osztva a dalok, mindegyik csoport előtt finom kivitelű, magyaros ízlésű könyvdísz; a finom chamois-színű papirosra pompásan nyomódnak a szép metszésű betűk (külön e czélra öntött betűk, a kettős betűk össze vannak öntve), fénytelen, simítatlan bőrkötés, aranyozott szögletek, — igazán a kedveskedő szeretet munkája ez a kis könyvecske, a legszébbek egyike, melyek valaha magyar nyomdából kikerültek. A ki a költőt nagyon szereti, az megkívánja, hogy műveit ilyen szép kiállításban olvashassa.

A fehér hegedű. *Kuthy* Sándort eddig mint biztatón induló fiatal lírikust ismertük, a ki nagyon közel jutott ahhoz a határmegyehez, a mely a dilettánszt az igazi költőtől elválasztja, de még nem tudta megtenni azt a lépést, a mely keresztülvezet rajta, mert egyénisége még nem izmosodott meg annyira, hogy a saját hangján, a saját formáival tudja magát kifejezni. Új könyve részben új színben mutatja be: fogékony és puha lelkének hanglegemén új hangok hagytak nyomot. De nem a lelkéből törnek elő ezek a hangok, hanem kívülről jönnek bele, a ma körülöttünk tarajosodó irodalmi áramlatokból. Ő is belejutott a hatásnak abba a szférájába, a melyet csak kevesen, a legtehetségesebbek tudnak kikerülni a mai legfiatalabb nemzedékből. Nem szívesen látjuk ezt a jelenséget se nála, se másoknál, meg is szólunk nem egy alkalommal; ellenségei vagyunk minden költői iskolának, azt kívánjuk a költőtől, hogy önmagát énekelje a maga hangján s ne járjon a szomszédába se ritmusként, se formaként. S mennél jobban szeretjük annak a költőnek a tehetségét, a kinek bő emléjéből ezek a következők táplálkoznak, annál erősebben kell tiltakoznunk az ellen, hogy azt az eredeti szellemet, a melyet irodalmunk kétségtelen nyereségének tartunk, ellaposítsák és elközönségesítsék. Nem akarjuk

A SZÁKOKBAN FÖLHALMOZOTT LEVELEKET ÉS TÁVIRATOKAT KATONÁK ÖRZIK A FŐPOSTA PALOTÁJÁBAN.

A PÁRISI POSTÁSOK SZTRÁJKJA.

ezzel azt mondani, hogy Kuthy Sándor nem több közönséges utazónál, az eltanult hangok alól ki-hallatszik a maga hangja is, csak nem elég erős és érczes arra, hogy amazokat elnyomja. Régebbi dolgaihoz képest azonban határozottan haladás ez az új könyve s van benne néhány vers, a melyeket zívven megbocsátjuk fogyatékosainak. De fejlődőben lévő tehetségről lévén szó, első sorban épen arra a pontra kell rámutatnunk, a honnan a legnagyobb veszély fenyegetik. Különösen könyve két utolsó ciklusában találtunk pár olyan verset, a melyek erősen biztatnak azzal, hogy ez a ma még tévedező fiatal ember előbb-utóbb megtanul bizton járni amaga útján.

Keletiek Nyugaton. Oláh Gábor után most Bodor Aladár írja meg — azonos címmel — azt a párisi utazást, melyet a két fiatal lírikus együtt tett a mult nyáron. Most másodszor utaztak így együtt — először Erdélyben — s másodsorú adják ki ilyen pendang-képekben uti benyomásait. Bodor Aladárnak kárára van, hogy jóval az Oláh Gábor szokatlan zajt ütött kis munkája után jön, pedig az ő könyve sem sokat enged az Oláhénak. Megvan benne is a teljes követség, a mely miatt a könyv szinte a magánlevél hatását teszi, ő is hasonló diszpozíciókkal ment Párisba, mint Oláh, de nem vesztette el annyira a fejét, több kritikát őrzött meg bennél magával szemben, ura marad tárgyának. Ezért a míg az Oláh Gábor könyve sokszor úgy kapott meg, mint egy megmárosodott ember szenvedélyes sikongatása, a Bodor Aladár nyugodtabb, fölényesebb — de egyuttal hüvebb is. Oláh Gábor könyvét lehetett szenvedélyesen megszeretni és meggyűlölni, a Bodor Aladár a legjobb esetben érdekel. Oláh Gábor tiszta lírával dolgozott, sohasem az fogott meg, a mit mondott, hanem a ki mondta s a hogyan mondta, Bodor Aladárnak már a mondani valót is bíráljuk, azoknak jut könyve értékének megállapításában az első szerep. Most már, magában nézve a kis munkát: egy gondolkodó ember sokszor nagyon okos nyilatkozását látjuk benne; a szellemeskedés nem mindig illik neki nagyon, jobban szeretjük, a mikor elmélyed és gondolatokká alakítja benyomásait, bár el kell ismerünk, sok elmesé megjegyzése is van. Kissé talán hosszabb a munka a tartalmánál, vagis terjedős részek is akadnak benne, de foglalkozni vele minden esetre érdemes, mert értékes tehetség s kemény magyar koponya nyilatkozott benne.

Maderspach Károlyné tragédiája. Maderspach Livius bányatanácsos kegyeletos kis könyvben megírta édesanyjának, Maderspach Károlynéknak történetét, melyről lapunk más helyén bővebben is megemlékezünk. A sok gonddal összeállított füzet részletesen mondja el — a justifikált asszony följegyzései alapján — az 1849-iki eseményeket s ezenkívül kiterjeszkedik a Maderspach-család többi tagjainak szabadságharcú szereplésére is. Tekintve, hogy a Maderspach név szoros összefügg a Délvidék s különösen Ruzsákabánya iparának, főleg a vasiparnak történetével, Maderspach Livius munkája erre vonatkozólag is sok felvilágosító adatot tartalmaz s közli az elmondott főbb eseményekre és szereplőkre vonatkozó képeket is.

Felolvasások az irodalom és szépművészetek köréből. Felolvasás egy vaskos kötetben kiadta a különféle irodalmi és közművelődési társulatokban tartott felolvasásait. Huszonnyolc értekezés van a kötetben, különböző tárgyakról: egyes nevezetesebb magyar írókról, mint pl. Vörösmarty, Petőfi, Kossuth, Toldy Ferenc, képzőművészekről, mint Van Dyck, Rembrandt, Thorwaldsen, általában esztétikai kérdésekről stb. Többnyire elmefuttatások, melyeknek jellemét épen az adja meg, hogy felolvasások czéljára készültek, tehát nem annyira mélyen, a gyökerekben akarnak megragadni egy-egy kérdést, hanem csak rámutatnak egy-egy szempontjára.

Uj könyvek.
A *frigiai sipka*. Irta Pekár Gyula. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata.
A *fehér hegedű*. Verfesk, írta Kuthy Sándor. Budapest, Singer és Wolfner kiadása.
Keletiek Nyugaton. Irta Bodor Aladár. Kapható szerzőnél, Losoncban; ára 1 korona.
Maderspach Károlyné tragédiája és adatok Ruzsákabánya történetéhez. Irta Maderspach Livius. Zolyom. Kapható Kilián Frigyes könyvkereskedésében; ára 2 korona.
Felolvasások az irodalom és szépművészetek köréből. Irta Ferenczy József. Budapesti Hírlap kiadása; ára 4 korona.

Uj könyvek.
A *frigiai sipka*. Irta Pekár Gyula. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata.
A *fehér hegedű*. Verfesk, írta Kuthy Sándor. Budapest, Singer és Wolfner kiadása.
Keletiek Nyugaton. Irta Bodor Aladár. Kapható szerzőnél, Losoncban; ára 1 korona.
Maderspach Károlyné tragédiája és adatok Ruzsákabánya történetéhez. Irta Maderspach Livius. Zolyom. Kapható Kilián Frigyes könyvkereskedésében; ára 2 korona.
Felolvasások az irodalom és szépművészetek köréből. Irta Ferenczy József. Budapesti Hírlap kiadása; ára 4 korona.

Uj könyvek.
A *frigiai sipka*. Irta Pekár Gyula. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata.
A *fehér hegedű*. Verfesk, írta Kuthy Sándor. Budapest, Singer és Wolfner kiadása.
Keletiek Nyugaton. Irta Bodor Aladár. Kapható szerzőnél, Losoncban; ára 1 korona.
Maderspach Károlyné tragédiája és adatok Ruzsákabánya történetéhez. Irta Maderspach Livius. Zolyom. Kapható Kilián Frigyes könyvkereskedésében; ára 2 korona.
Felolvasások az irodalom és szépművészetek köréből. Irta Ferenczy József. Budapesti Hírlap kiadása; ára 4 korona.

Uj könyvek.
A *frigiai sipka*. Irta Pekár Gyula. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata.
A *fehér hegedű*. Verfesk, írta Kuthy Sándor. Budapest, Singer és Wolfner kiadása.
Keletiek Nyugaton. Irta Bodor Aladár. Kapható szerzőnél, Losoncban; ára 1 korona.
Maderspach Károlyné tragédiája és adatok Ruzsákabánya történetéhez. Irta Maderspach Livius. Zolyom. Kapható Kilián Frigyes könyvkereskedésében; ára 2 korona.
Felolvasások az irodalom és szépművészetek köréből. Irta Ferenczy József. Budapesti Hírlap kiadása; ára 4 korona.

A «VASÁRNAPI UJSÁG» 56-ik évfolyama.

A «Vasárnapi Ujság» a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap, évenként több mint 130 íven, s több mint ezer képpel, legjelesebb hazai íróink és művészeink közreműködésével jelen meg.

Előfizetési föltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 4 korona, fél-évre 8 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val negyedévre 4 korona 80 fillér, félfévre 9 korona 60 fillér.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

Hozzon előfizetőinket, kiknek előfizetése márcz. hó végén lejár, fölkérjük előfizetéseik mielőbbi megújítására, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Szabó Károly 48-as honvéd 82 éves korában Alattánban. — Rózsaszégy Béla volt iparos 78 éves korában Budapestben. Mint 18 éves ifjú végigküzdötte a szabadságharcot és bátorságáért több katonai kitüntetéssel jutalmazták. — Zsándányi és törökszemlői ALMÁSSY GÉZA cs. és kir. kamarás. Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegye volt főispánja Budapestben. — BUNDSEMMANN JENŐ nyug. főellenőr 49 éves korában Budapestben. — ZSIVKOVICS ANTAL, államvasutis titkár, losoncai állomásfőnök 42 éves korában Losoncban. — LAKATOS LAJOS m. kir. posta-és táviró-tiszt 29 éves korában Hatvanban. — VÖLGYI GÉZA nyug. királyi járásbírósi hivatalnok 34 éves korában Budapestben. — POWACHTI ROSENZWEIG NÁNDOR cs. és kir. 3. vartüzérszázalójbeli főhadnagy 35 éves korában Budapestben. — ZAFKA SIMON főgimnáziumi rendes tanár 52 éves korában Rózsahelyen.

gyen. — FRANKÓ György kereskedő, a Turkevei Népbank igazgatója, 38 éves korában Turkeven — CSIRÁK ANTAL 30 éves korában Meránban. — BALOGH IMRE ügyvéd Budapestben. — Csoklyai és érendrédi FÉNYES LAJOS, m. kir. kataszteri mérnök 35 éves korában Szegeden. — SZURDUSZ FERENCZ kórházi gondnok 39 éves korában Budapestben. — ILKOCZKY MIHÁLY, a temesvári királyi ítélőtábla bírja 51 éves korában Budapestben. — Idősebb bajnai VOJNICZ JÓZSEF földbírókos, Bácsmege törvényhatósági bizottság tagja 55 éves korában Szabadkán. — MERTSCH JÁNOS máv. felügyelő, ügyosztályvezető, 59 éves korában Budapestben. — FODOR KÁLMÁN budapesti dobozgyáros és nyomdatulajdonos Budapestben. — SEMSEI SEMSEY GUSZTÁV ellentengernagy Bécsben. — DOMÁNY PÉTER m. kir. államépítészeti főmérnök, 48 éves korában Temesvárott. — KOVÁCS IENICZ, a gyergyói első mezőgazdasági előleg-egyesület üzemeltető-igazgatója 37 éves korában Ditrón. — HAJNAL ELEK karczagi ref. lelkipásztor, volt iskolazéki elnök, egyházmegyei tanácsbíró és levéltáros, 64 éves korában Karczagon. — KUBAI HUBERT 76 éves korában Veszprémben. — Bernáthfalvi és földvári FÖLDVÁRY György 50 éves korában Budapestben. — FANGLER MIHÁLY kereskedő, törvényhatósági bizottsági tag 61 éves korában Zalaegerszege. — GANG LAJOSKA, Gang Adolf papírkereskedő fia, négy éves korában Budapestben.

Özvegy altengotterni báró MARSHALL LEWINNÉ, született bernáthfalvi Földváry Laura nyolcvannégy éves korában Budapestben. A füzteletreméltó matróznát, kit nagyszámú gyermekein s unokáin kívül széleskörű rokonság gyászol, Nógrád-Bereczken a családi sírban temették el. — Csömöri ZAY IMRÉNÉ grófné, született domburgyi Hilberth Stefánia harminczegy éves korában Budapestben. — Idősb GIMMESHY JÁNOSNÉ, szül. Nagy Julianna 67 éves korában Léván. — Öz. verőcei PEJAOSZEVICH ARVÁNY grófné, szül. hidvégi Mikó Anna grófné, 60 éves korában Budapestben. — Öz. pallini INKEY ISTVÁNNÉ báróné, szül. vásárosnaményi EötvösJolánta báróné 62 éves korában Haroson. — Öz. salamon-fai RÁTKY SÁNDORNÉ, szül. Hochreiter Hedvig, Rátky Sándor tábornok özvegye, 62 éves korában Porrogon. — Öz. MACHBA REZSŐNÉ, szül. Mayer Paulina, 56 éves korában Budapestben. — Talpasi KARBÉBŐ MARGIT 26 éves korában Budapestben. — Öz. Décsi TONK ISTVÁNNÉ, szül. Borbás Katalin 66 éves korában Nyitrafennföldén. — Öz. HORVÁTH JÁNOSNÉ, szül. Schneider Mária Budapestben. — Öz. HORMAN JÁNOSNÉ, szül. Csilléry Julianna 75 éves korában Kungörsön. — Kmoskó SZERÉNNÉ, Kmoskó József

leánya, 18 éves korában Szuzelen. — Öz. PEIKERT FRIGYESNÉ, szül. Westermayer Amália 77 éves korában Úrnéményben. — PÓTTYAY REZSŐNÉ, szül. vaszkai és kovalevci Vietorisz Gizella 44 éves korában Pozsonyban.

EGYVELEG.

* A vasutak átlagos menetsebessége 1877-től 1907-ig 34 kilométerrel 63 kilométerre emelkedett. Párisból Lilleig 1650-ben 105 óráig, 1782-ben 42 óráig, 1814-ben 34 óráig, 1834-ben 22 óráig tartott az út, 1908-ban már csak három óráig, 1834-ben még 28 óra alatt ért az ember gyorspostán Párisból Nizzába, ma már 13 óra alatt ott lehet.

Ha hull a haja, használja a híres amerikai Brool tanár-féle Petrol-balszomot. Egyedüli biztos szer hajhullás és kopraképződés ellen. Az összes amerikai klinikákon állandóan rendelik. Nagy ártá 3 korona. Silány utánzatoktól óvakodjunk. Kapható Petrovics-drogériában, IV., Bécsi-utca 2. szám.

*Molly, a neve a jelenkor legtekélyesebb kéz-finomítójának. Egy kísérlet meggyőzheti róla; 3 nap alatt a legelhanyagoltabb kezét bárszönyphává és fehérre teszi. Főszétküldési helye Vöröskereszt Drogeria Arad. Lásd hirdetését.

Kitüntetések egész sorozata érte a Kálmán-féle Biborpaprikát, mert ez a legjobb. Árjegyzékét ingyen küld Kálmán József paprikaanyagkereskedő, Szeged, Dugonics-tér 16.

Szerkesztői üzenetek.

Színházban. Szép, szép, a mit ír, de annál kevésbé szép az a laposság, a hogyan írja. Pedig a művészetben mindig a hogyan a fődolog.

Isten veled. Elvált az utunk stb. Egyelőre jobb lesz, ha megmarad a helyi lapok-nál, mert a mi mértékünkötől még igen messze esik.

Szereltem. Mese. Mondanivalója sincs, formái sincsenek. — ilyen konvencionális dolgokkal nem lehet érdekelni.

Ravatalnál. A fájdalom, melyről szól, lehet teljesen őszinte, de a vers mégse teszi az őszinteség benyomását, a mi annak a jele, hogy a mi értes volt a lelkében, az elmaradt azon a hosszút úton, a mely az agyból a papírosig visz.

Reggel. Azok közé a versek közé tartozik, a melyek nem roszak, de nem is jók, egy lépés választja el őket attól, hogy igazi versek legyenek, de épen ezt a lépést megtenni a legnehézebb dolog a világon: csak a született tehetség tudja megtenni.

Fogorvosi- és fogtechnikai műterem Budapest, IV., Károly-körút 26., I. emelet

FOGAK és teljes fog-sorok szájpadlás nélkül.

Aranyfogkoronák, aranyhidak és mindenemű kausok fogzatok, melyeket a szájból kivenni nem kell. A grókerék el-távolítása fölösleges. Tartós porcelán- és arany-ésmások. Foghúzás teljes érzéstelenítéssel, 10 évi jóállással. Vidék-kie 1 nap alatt kielégítetnek, megvárhatják. — Mérsékelt árak. Dr. EDELMANN JÓZSEF és MÁRFAI néhai dr. Neufeld D. fogorvos volt techn. assistense. (Lift.)

OLBRICH L. szíjgyártó, nyerges és bőrdandús Bpest, VI., Teréz-körút 6.

Dús raktár lovaglói, hajlót-vadász-, utazási és sport-... cikkekben. Alapítva 1875. Árjegyzék ingy.

Köhögés rokkantság és hurut ellen haszn. Réthy-féle Czukorkát nemcsak kivonatlatlanul. — Ára 60 fillér.

Steckenpfard-Liliomtejszappan legenyhébb szappan :: a bőr részére. ::

BIBORPAPRIKA, mert nem erős, remekül fest, az ételnek felsőges zamatot kölcsönöz. Még gyomorbetegnek is ehetik. Csak eredeti és védett csomagolásban kapható a következő árakon: 1 kilós doboz 6.— kor., 1/2 kilós doboz 3.20 kor., 1/4 — 1.70 — 1. — Minden fűszer- és csomagüzletben kapható. Tessék kísérletet tenni! — Számtalan elismerőlevél! Kálmán József paprikaanyagker. Szeged, Dugonics-tér 16.

Serravallo CHINA-BOR VASSAL. Kgyetlenül kiállt 1906. Legmagasabb kit. ált. Erősítőszér gyengédekők, vérszegények és lábbadozók számára. Kiválógyógyászati, ideg-erősítő és vérjavító szer. Kínófi. 5000-nél több orvosi vélemény. J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola. Vásárolható a gyógyszerárakban filléres üvegekben 4 K 2.00, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

ORIZOL vagy RIZSVAJ, (örv. védve) mely a hirt puhítja, finomabb és széppé teszi. Hatása biztos és gyors. A leghíresebb bel- és külföldi főorvosok és kozmetikusok által kipróbált szer. — Sohasem araszodik; teljesen ártalmatlan, mely az éretlen rizs tejemű nedvéből állították elő. 1 nagy üvegy ára 3.50 K. Egy darab szappan 1.50 K. 10 koronás megrendelést bérmentes küld a magyarországi fiáktár: Török J. gyógyszerár Budapest, Király-utca 12 sz., Dr. Biró gyógyszerár Kolozsvár, Mátyás király-tér. — Szétküldés naponta (dinkreus) a világ minden városába.

Vásároljon Svájci selymet!
Kérjen mintákat tavaszi és nyári újdonságainkról ruhák és bluzok számára: Ottoman, Liberty, Cotelé, Crepe de Chine, Lonisimo, Zafetas, Mousseline 120 cm. széles méterenként K 1.20 kezdve, fekete, fehér színben, egyszerű és több színben, továbbá kímzett bluzok és ruhák határból, szövésből, vászon-és selyemből, Csak a garantált szolid selymeket árulunk közvetlen magánfelelősként bérmentes és elvinné a házhoz.
SCHWEIZER & Co., LUZERN U. 23. (Svájcz.) Selyemszövet kivétel. — Királyi udvari szállító.

A Bőr- és Lithion-tartalmu
Salvatorforrás
Kijűnő sikerrel használták vesesebajknál, a húgyhólyag bántalmánál és kőszólyvénél, a cukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál.
Húgyhajtó hatású!
Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen tisztá! Budapest, Ráktár Edeakuty L. urnál.

«Molly» (örv. védve).
A jelenkor legtekélyesebb kéz-finomítója. Elhanyagolt, érdes, vagy Vörös... kezeket 3 nap alatt bárszönyphává és habfehérre teszi. Egy üveg ára 1 korona. Kapható minden drogeriában. Főszétküldési hely: VÖRÖSKERESZT DROGERIA Arad, Welter János-utca 2.

Már a mi ósapáink tudták azt: Ha a nedves emelkednek és a tagokban a tarasz lesz érezhető, akkor az egészséges különösen nagy veszedelmeknek van kitéve. Tehát nagy elővigyázatit kell tennünk és ahhoz szükséges, hogy setautainkon hébe-hóba egy-egy Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillát szopogassunk, hogy Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillát használjunk, ha nem érezzük magunkat elég jóll és ha katarisus kiterjedéstől félünk, hogy mindenképp a légszűrővel fennálló hajlat Fay-féle valódi sodeni ásvány-pastillákkal kezeljük. Az ilyen kezelés nem is olyan drága, hiszen doboza csak 1 K 25 L-be kerül és kapható minden gyógyszerárban, drogeriában és ásványvízkereskedésben. Vezékrépviselettség Ausztria-Magyarország részére: W. Th. Guntzerl, Wien, IV/1, Grosse Neugasse 27.

PETROL BALSAM
Megvizsgálta Bool tanár és rendelte a közvetlenül importált amerikai Petrol-Balszomot, mely 3 üveg elhasználása után végleg megszűnt a hajhullás, kopraképződés; a hajat bárszönymává és hullámossá tette. Száraz és záros hajnak. Egy nagy üveg ára 3 K. — Kapható: PETROVITS DROGERIA Budapest, IV. ker. 0000 Bécsi-utca 2. szám. 0000

Vesszőparipa-liliomtejszappan
Bergmann és Társa cégétől Dresden és Tetschen R/m. s naponta beérkező elismerő levelek bizonyossága szerint most és a jövőben is a leghatásosabb szappan marad az összes gyógyszerárban között, szepő ellen, valamint gyöngő, puha bőr és rózsás arcszín elnyerésére és megtartására. Darabja 80 fillérért kapható minden gyógyszerárban és drogeriában, illatszer-és fodrászüzletben.

Újdonság! Törv. védve. **«REKORD»** pénz-tárca. Elszakíthatatlan. Egy darab borból. Apró pénznek külön mélyedés. **3. korona** kizárólag csak a készítőnél. Csángó Henrik bőrdíszműves Bpest, Múzeum-körút 3. sz.

Serravallo CHINA-BOR VASSAL. Kgyetlenül kiállt 1906. Legmagasabb kit. ált. Erősítőszér gyengédekők, vérszegények és lábbadozók számára. Kiválógyógyászati, ideg-erősítő és vérjavító szer. Kínófi. 5000-nél több orvosi vélemény. J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola. Vásárolható a gyógyszerárakban filléres üvegekben 4 K 2.00, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

Hirdetések felvételnek Blockner I. hirdető-irodájában, Bpest, IV., Sütő-u. 6.

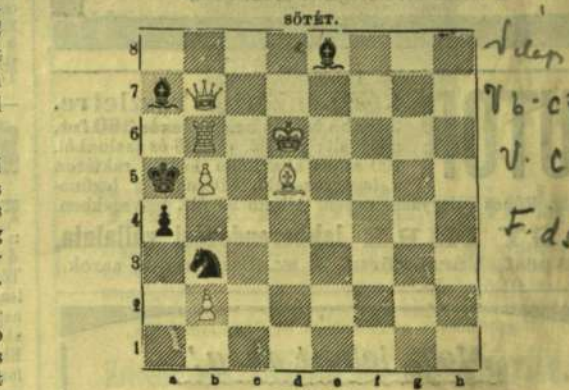
Ha fáj a feje ne tévovázzék, hanem használjon azonnal **Beretvás-pastillát** mely 10 perc alatt a legmakaesabb migraint és fejfájást elmulasztja. — Ára 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárban. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispesztén. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három dobozát ingyen postai szállítják.

Lemondás. Nem tehetségtelen dolog, csak éretlen és nyers még; mi meg szoktuk várni a bört, a míg kiforja magát, nem iszszuk meg must-korában.

Viharnál. Zagyva szók, melyeket nem képesek össze szem érzés, sem értelem.

SAKKJÁTÉK.

2834. sz. feladvány Schuster Zsigmondtól, Budapestben.

Világos indúl és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A 9-ik számban megjelent képtalány megfejtése: Feledékeny gyűjtőt a tél hozza észre.

Felelős szerkesztő: Hoitsy Pál. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

SARG-féle 60 KALODONT LEGJOBB FOG-CRÉME. Fillér.

OLBRICH L. szíjgyártó, nyerges és bőrdandús Bpest, VI., Teréz-körút 6. Dús raktár lovaglói, hajlót-vadász-, utazási és sport-... cikkekben. Alapítva 1875. Árjegyzék ingy.

A szépség és fiatalág megtartására leghíresebb szer **ORIZOL** vagy RIZSVAJ, (örv. védve) mely a hirt puhítja, finomabb és széppé teszi. Hatása biztos és gyors. A leghíresebb bel- és külföldi főorvosok és kozmetikusok által kipróbált szer. — Sohasem araszodik; teljesen ártalmatlan, mely az éretlen rizs tejemű nedvéből állították elő. 1 nagy üvegy ára 3.50 K. Egy darab szappan 1.50 K. 10 koronás megrendelést bérmentes küld a magyarországi fiáktár: Török J. gyógyszerár Budapest, Király-utca 12 sz., Dr. Biró gyógyszerár Kolozsvár, Mátyás király-tér. — Szétküldés naponta (dinkreus) a világ minden városába.

BERKETZ ISTVÁN UTÓDA
 *** kelme-festő és vegytisztító gyára ***
 Budapest, IX. ker., Kinizsy-utca 14. szám. Cégtulajdonos: Kovács Endre.

Kitüntető: Páris, Bécs, Budapest, Szeged. Alapítatott 1864. Telefon 63-36. Vidéki megbízások pontosan teljesítettek. Gyűjtőtelepek: Andrássy-út 50. szám. Lipót-körút 16. szám. Isabella-utca 66. szám. Rákóczi-út 78. szám. Ulloi-út 30. szám. Váci-utca 51. szám.

Az előkelő hölgyek csak a
PARK-CLUB CRÈME :: ::
 ILLAT :: ::
 POWDER :: ::
 SZAPPANT

használgák. Főraktár **BAYER ANTAL** gyógyszertára Budapest, Andrássy-út 84. sz. — Kapható azonosul Kartschmaroff. — Lux, Neruda, Molnár és Moser és Utasi utca drogeriáiban.

ÉKSZEREK
EZÜSTNEMŰEK

egyházi szerek, órák, angol, francia és kínai ezüst dísz tárgyak gyári áron a legújabb angol rendszer szerint beszereshetők **részlelvezetésre**
Sárga János ékszergyártó
 Kolozsvárt. — Képes nagy árjegyzék ingy.

Páratlan és csodás hatású arczsépítő és fínomító a Földes-féle

Margit-crème

főri körökben használt készítmény. Zsírmentes, ártalmatlan, rügtön szépi. Az egész világon kapható 1 és 2 koronás téglapokban. Margit-póder 70 f., Margit-póder 1 K 20 f. három színben kapható. Tessék a záróedjegyre ügyelni és csakis eredeti készítményt elfogadni, melynek ártalmatlanságáért és kitűnő hatásáért felelősséget vállal a készítő
FÖLDES KELEMEN gyógyszerész Aradon.

Rozsnyay Pepsin bora.

Kellemes ízű, kiváló jó hatáson szer étvágytalanság, rendetlen emésztés és gyomorgyengeség ellen.
 Étkezés közben véve, megóvja a gyomortelheléstől. Egy üveg ára 3 kor. 20 fill.
 12293 Kapható: minden gyógyszertárban valamint **ROZSNYAY MÁTYÁS** gyógyszertárban **ARAD, Szabadság-tér.**

Vegyi tisztítás, ruha-festés, gőzmosás
 czimű ismeretű fizetett bárkinke bérmentve küld **Haltenberger Béla, Kassa.**

HARISNYAHÁZ!
KARDOS és STEINER VI., Andrássy-út 50. (Hégyes).
 Harisnyák, kestyűk, trikók, árak, övek, színházi és sport különlegességi czikkek.

A kebel fejlődése.
 A művészet, melylyel szép kebel lehet elérni. Páris asszonyai és minden ország elegáns hölgyei előtt, a kik a **Pilules-Orientales**-t (keleti pillulákat) használják — jól ismert. Csak a belső kezelés fejt ki előnyös befolyást a kebel fejlődésére és erősítésére és ebben a tekintetben a **Pilules-Orientales** oly hírnévre tettek szert, a mely kizárja, hogy ezeket más preparátumokkal, mint: puder, leisz stb. hasonló megismeretlen szerekkel összehasonlítsák. Kivülről alkalmazott szerek, mint: balzsam, pomádé, frotirozás és mindennemű készítmények hatástalanoknak bizonyultak; a szükséges ingert elő nem idézték jótól függ. A **Pilules-Orientales** használata által, — ezeknek szájcsatorna-növényanyagok következtében, a melyet tartalmaznak, — e-en funkció csak annál erősebb lesz, erősebb lesz kebel környékén, a mely a kebel fejlődést és keménységet előidézi. A fiatal leányoknak tehát módjában van keble természetesen fejlődését előmozdítani, az asszonyoknak pedig, hogy kebelük teltségét megsejterezik, vagy visszacserezhessék. A **Pilules-Orientales** különös hatással vannak a kebel szép formájának előidézésére és teljesen eltüntetik a váll- vagy nyak esontel-ugrásokat, melyek graciózus teltséggel betakartatnak. 30 évi tapasztalásra támaszkodva kijelenthetjük, hogy ezen pillulák teljesen ártalmatlanok és hogy azokat az egész világ legcélszerűbb vesztélyezésére nélkül lehet alkalmazni. Kínai, díszkártya kevelés. Egy üvegcske használati utasítással 6 kor. 45 fill. franco; utánvetül 6 kor. 75 fill. **J. RAYE,** gyógyszerész, 3 Passage Verdau, Paris. Utánvetül megküldendő, kérjünk határozottan francia helyegyzéssel **Union des fabricants** ellátott dobozt. Budapesti raktár: Torók József gyógyszerész Király-utca. Prágai raktár: Fr. Wittek & Co., Wassergasse 19.

BAGARIA MOLYPAPÍR
 legjobb és legtisztább molyóvszer
 120 cm. széles méterenként (5, 10 méter) 50 f. :: darabonként (10, 25, 50 darab) 5 fillér. ::
DETSINYI FRIGYES drogeria «a fekete kutyához»
 Budapest, V. ker., Marokkói-utca 2. szám.

Gallérok és fehérneműek
 legszobben tisztítatnak a „Kilós” Nagyőzmosodában
 Weinberger Aladár
 Budapest, Rottenbiller-utca 30.
 Gyűjtőknek és viszonttisztítóknak nagy árendemény.

Ha őszül a haja,
 ne használjon mást, mint a „STELLA”-HAJVIZET,
 mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K.
ZOLTÁN BELA gyógyszerárban,
 Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétány-utca sarkán.

SZÉNÁSY, HOFFMANN és Tsa
 selyemáruháza, IV., Bécsi-utca 4.

: TAVASZI IDÉNY :

Royal Serge ruhára	70 cm. széles
Triumphant	70 „
Shantung uni	70 „
Shantung Cotele	85 „
Shantung Decroné	85 „
Crepe Meteor	110 „
Charmeuse	110 „
Fleur de soie Imprimé	110 „
Crepe Martelé	110 „
Twill soie Imprimé	110 „
Crepe Shantung	110 „
Cachmire de soie	110 „

Nagy választék legszebb blouse-selymekben.
Nehéz minőségű nyersselyem frt 1.10

Nehéz minőségű armura	frt	— 95
Suhogó reclantafota minden színben		1.10
Bengaline de soie 110 cm. széles		3.25
Hímzett svájcei batizst		— 90 feljebb
2 m. hosszú utazó-fátyol minden színben		1 trttól kezdve.

Minták vidékre bérmentve.

SZÉNÁSY, HOFFMANN és Tsa
 :: Budapest, IV., Bécsi-utca 4. ::

14. SZ. 1909. (56. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ **HOITSY PÁL.** FŐMUNKATÁRS **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, ÁPRILIS 4.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadói hivatal: IV. Egyetem-utca 4. Egyes szám ára 40 fillér. Előfizetési feltételek: Egész évre — 16 korona. Félévre — 8 korona. Negyedévre — 4 korona. A «Világkronika»-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldj is csatolandó.

KAUFFMANN ANGELICA.

KAUFFMANN Angelica halála napjának századik fordulója alkalmával a művész emléket az egész művelt világ megünneplelte. De nem csupán a kegyelet elevenítette föl az ő szeretetreméltó egyéniségét és művészetét, hanem sokkal inkább az az érdeklődés, a mely jelenleg betölti lelkünket a XVIII. század második fele és a XIX. század eleje iránt. És mert az ő műveiben az egész korszak foglalatát látjuk: igyekszünk magunkat minél inkább belejűk élni. Művészi képessége egyedül asszonyi mivolta miatt is érdekes és kivételes jelenséggé teszi. S mindenféle szerencsés körülmények segítették elő, hogy talentuma már igen korán kifejlődhessen. Mikor 1752-ben, 11 éves korában, édes atyjával Svájcba Comóba költözik, festi az első arcképet Neoroni Cappuccino püspökről. Később Milanóban, mint 13 éves leánya, a régi lombard iskola alkotásaiban merül el s másolja ezek legkiválóbb darbjait és készít ezenkívül egy sereg arcképet; így lefesti Massa-Carrara hercegnőt és az egész udvart. Miután még több olasz városban tartózkodott, 1763-ban Rómába ment, a hol akkoriban a nagy Winckelmann állott működése tetőpontján. Az ő hatása csakhamar döntő fontosságú lett Kauffmann Angelica fejlődésére; ő volt az, a ki a klasszikus idők szeretetét szívébe oltotta. Angelica hálából megfesté a kiváló tudós arcképét és rézkarcot is készített róla, még pedig oly mesteri módon, hogy szinte elképzelhetetlen, miként volt képes erre ilyen fiatal korban. Ha Kauffmann Angelica Rómában marad, úgy élete valószínűleg nyugodt mederben folyt volna le. Angliában, hová 1766-ban a befolyásos Lady Wentworth kíséretében utazott, sok megiszteltetés várakozott reá. Egyik megrendelés a másik után kapta és pedig nemcsak arcképeket akartak tőle, hanem történeti és mythologiai tárgyú festményeket is. Rövid időn belül tagja lett a Royal Academynek. Sir Joshua Reynolds akkor volt hírneve teljében s Angelica arcképein világosan fölismerhető az ő erős egyéniségének befolyása. Állítólag a jeles mester pályázott művésznőnk kezére, de kosarat kapott. Helyette egy család nyerte el azt, egy komornyik, ki magát Hom svéd grófnak hazudva, nagy szerepet játszott a londoni előkelő társaságban. Csak későn jött rá Angelica, hogy megcsalott, és csak nagy pénzadózat árán és befolyásos barátai segítségével tudta felbontani a szerencsétlen házasságot. 1781-ben egy velencei festő, Antonio Zucchi felesége lett, mivel szép, harmonikus együttlétben élt, egészen annak 1795-ben bekövetkezett haláláig. Róma, hová nem sokkal második férjhez-

KAUFFMANN ANGELICA ÖNARCKÉPE.